

Afrapportering fra Udvalg om forbedring af forholdene for selvstændigt erhvervsdrivende

Januar 2011

1. Sammenfatning	4
1.1 <i>Selvstændigt erhvervsdrivendes samfundsøkonomiske betydning</i>	4
1.2 <i>Selvstændigt erhvervsdrivendes beskæftigelsesforhold</i>	5
1.3 <i>Selvstændigt erhvervsdrivendes erhvervsforhold</i>	9
1.4 <i>Selvstændigt erhvervsdrivendes skatteforhold</i>	12
2 Indledning - udvalgets arbejde og inddragelse af organisationer	14
3 Selvstændigt erhvervsdrivendes samfundsøkonomiske betydning	16
3.1 <i>Antallet af selvstændige, deres omsætning, beskæftigelse mv.</i>	16
3.2 <i>Selvstændiges skattebidrag</i>	22
3.3 <i>Sammenfatning vedr. selvstændiges samfundsøkonomiske betydning</i>	23
4 Selvstændigt erhvervsdrivendes beskæftigelsesforhold	24
4.1 <i>Ophør med selvstændig virksomhed</i>	26
4.2 <i>Ægtefælleudtræden</i>	29
4.3 <i>Selvstændig virksomhed samtidig med efterløn</i>	37
4.4 <i>Barselsregler</i>	41
4.5 <i>Sygedagpenge</i>	42
4.6 <i>Folkepension og genvundne afskrivninger</i>	46
4.7 <i>A-kassernes rådgivning og vejledning af selvstændige</i>	46
4.8 <i>Ankestyrelsens sagsbehandlingstider</i>	48
4.9 <i>Standardiseret social beskyttelse for selvstændige (EU-arbejde)</i>	49
5 Selvstændigt erhvervsdrivendes erhvervsforhold	51
5.1 <i>Kommunal erhvervsservice</i>	51
5.2 <i>Adgang til risikovillig kapital</i>	52
5.3 <i>Færre administrative byrder</i>	53
5.4 <i>Sammenfatning vedr. selvstændiges erhvervsforhold</i>	59
6 Selvstændigt erhvervsdrivendes skatteforhold	61

6.1	<i>Indberetninger til SKAT.....</i>	<i>61</i>
6.2	<i>Skattemæssige fradragsregler</i>	<i>61</i>
6.3	<i>Mere brugervenlige krav, regler og kontakt på skatteområdet.....</i>	<i>62</i>
6.4	<i>Sammenfatning vedr. selvstændigt erhvervsdrivendes skatteforhold.....</i>	<i>63</i>
7	Bilag.....	65
7.1	<i>Folketingsbeslutning B 220</i>	<i>65</i>
7.2	<i>Kommissorium</i>	<i>66</i>
7.3	<i>Afgrænsning af selvstændige og medarbejdende ægtefæller i Erhvervsbeskæftigelsesstatistik.....</i>	<i>68</i>
7.4	<i>Afgrænsning af selvstændigt erhvervsdrivende og medarbejdende ægtefæller i skattesammenhæng</i>	<i>70</i>
7.5	<i>Udvalgsmedlemmer og sekretariat</i>	<i>75</i>
7.6	<i>Workshop i MindLab den 26. oktober 2010.....</i>	<i>76</i>

1. Sammenfatning

Regeringen nedsatte i forlængelse af Folketingsbeslutning B 220 fra 4. juni 2010 et tværministerielt udvalg med henblik på at undersøge forholdene for selvstændigt erhvervsdrivende. I udvalget deltog repræsentanter fra Økonomi- og Erhvervsministeriet (formand), Beskæftigelsesministeriet, Skatteministeriet og Finansministeriet. Endvidere er en række relevante organisationer blevet inddraget i arbejdet.

Målgruppen for udvalgets arbejde har primært været små selvstændigt erhvervsdrivende virksomheder.

Der er mange forskellige forhold, der har betydning for virksomheders vilkår. F.eks. administrative byrder, finansiering, kultur og kompetencer, rådgivning samt makroøkonomiske forhold etc. Langt de fleste rammevilkår påvirker selvstændigt erhvervsdrivende på samme måde som andre virksomheder. Anderledes forholder det sig på områder, hvor der er særlig lovgivning og regler for selvstændige. Det gælder f.eks. skatteområdet og beskæftigelsesområdet. Forskellene er begrundet i, at der ikke skal være ubalancer mellem selvstændige og andre grupper på arbejdsmarkedet samtidig med, at forskellene giver valgmuligheder. De forskellige juridiske og skattemæssige forhold, der knytter sig til forskellige selskabsformer og selvstændige, giver den enkelte mulighed for at afveje fordele og ulemper ved at vælge den virksomheds- eller selskabsform, der passer bedst. Eller at blive lønmodtager.

Udvalget har undersøgt de selvstændiges samfundsøkonomiske betydning samt deres erhvervs-, skatte- og beskæftigelsesforhold med henblik på at afdække, om der er mulighed for forbedringer. Nedenfor sammenfattes konklusionerne for hvert område.

1.1 Selvstændigt erhvervsdrivendes samfundsøkonomiske betydning

Undersøgelserne viser, at selvstændigt erhvervsdrivende udgør ca. halvdelen af alle danske virksomheder, men at de står for lavere andele, når man ser på beskæftigelse, omsætning, eksport, værditilvækst og skattebidrag:

- Selvstændige udgjorde ca. halvdelen (51,2 pct.) af alle danske virksomheder i 2008.
- Der var i 2008 ca. 148.000 beskæftigede (årsværk) i selvstændige virksomheder, hvilket svarer til ca. 6 pct. af den samlede beskæftigelse i danske virksomheder samme år.
- Omsætningen i selvstændige virksomheder og de medarbejdende ægtefæller tilsammen udgjorde 9 pct. af danske virksomheders samlede omsætning i 2008.
- Selvstændige stod for ca. 0,8 pct. af danske virksomheders samlede eksport i 2008.
- Selvstændige stod for ca. 9 pct. af danske virksomheders samlede værditilvækst i 2008.

- Selvstændige står for lidt under 6 pct. af skatteprovenuet, der kommer fra alle beskæftigedes indkomstskatter i 2010.

Endvidere viser undersøgelserne, at den geografiske fordeling af selvstændigt erhvervsdrivende følger den regionale fordeling af andre danske virksomheder. Det samme gælder selvstændiges branchefordeling med undtagelse af *Landbrug, skovbrug og fiskeri*, der fylder meget blandt selvstændige i forhold til resten af erhvervslivet.

Man kan også se en tendens til, at selvstændigt erhvervsdrivende i perioden fra 2004 til 2008 har klaret sig dårligere end resten af erhvervslivet.

Nyere, men ikke helt sammenlignelige, tal viser, at antallet af selvstændige fra 2008 til 2009 er steget med lidt over 5 pct., mens antallet af medarbejdende ægtefæller er faldet med knap 8 pct. i samme periode.

Se uddybning i afsnit 3.

1.2 Selvstændigt erhvervsdrivendes beskæftigelsesforhold

Ifølge kommissoriet påhviler det udvalget bl.a. at undersøge selvstændigt erhvervsdrivendes beskæftigelses- og lovgivningsforhold. Specielt selvstændigt erhvervsdrivendes brug af dagpenge- og efterlønsreglerne, herunder reglerne for medarbejdende og ansatte ægtefællers ret til at få dagpenge/efterløn ved udtræden af virksomheden. Desuden skal udvalget undersøge, om det er muligt at forenkle dagpenge- og efterlønsreglerne, så de bygger på en tro og love-erklæring, som kan underkastes almindelig kontrol og under forudsætning af, at den ledige står fuldt til rådighed for arbejdsmarkedet og deltager i aktivering mv. Udvalget skal også sætte fokus på a-kassernes rådgivning og vejledning af selvstændige samt på sagsbehandlingstiderne i Ankestyrelsen. Endelig skal udvalget se på, om selvstændigt erhvervsdrivende og medarbejdende ægtefæller i EU-sammenhæng stilles ringere i arbejdsmarkeds- og sociallovgivningen end andre.

På beskæftigelsesområdet er udvalget kommet frem til nedenstående konklusioner inden for kommissoriets overordnede temaer.

Ophør og ægtefælleudtræden

Det er udvalgets opfattelse, at selvstændiges ophør og ledighed fortsat skal kunne konstateres objektivt, således at der fremlægges den dokumentation, der er nødvendig for at fastslå, at den selvstændige er ophørt mere end midlertidigt og for at fastslå datoen herfor. Forslaget om, at man ikke bør tage udgangspunkt i virksomhedens ophør, men derimod i den selvstændiges beskæftigelsessituation, kan udvalget derfor ikke støtte.

Den økonomiske krise sat fokus på reglerne om dokumentation for ophør med selvstændig virksomhed – herunder specielt i forbindelse med lukning af virksomheden, jf. boks 1.1.

Boks 1.1: Lempelse af dokumentationskrav ved lukning af virksomhed

Udvalget vil indstille til beskæftigelsesministeren, at det undersøges, i hvor stort et omfang selvstændige ikke kan få godkendt ophør med selvstændig virksomhed, pga. dokumentationskravene, når det skal vurderes, om betingelserne for afhændelse af driftsmidler/lejemål/ejendom er opfyldt. En eventuel lempelse kunne f.eks. bestå i, at der tages udgangspunkt i datoen for indgåelse af kommissionsaftale/leasingaftale i stedet for i den konkrete dato for afhændelsen af driftsmidlet eller udlejningen af lokalet/afhændelsen af bygningen. Det skal dog dokumenteres, at den pågældende er afskåret fra fortsat at råde over driftsmidler eller lokaler.

Ophør ved bortforpagtning er en undtagelse til hovedreglen om at kunne ophøre ved overdragelse eller lukning af virksomheden. Reglen om ophør ved bortforpagtning skal derfor fortolkes stramt, idet der ellers vil ske en "udhuling" af hovedreglen. Udvalget kan ikke støtte et forslag om, at man skal kunne arbejde i sin bortforpagtede virksomhed, idet det er vanskeligt at se formålet med bortforpagtningen, hvis man – på trods af bortforpagtningen – stadig ønsker at arbejde i virksomheden.

Der er stillet forslag om, at medarbejdende ægtefæller, der ønsker at få udbetalt dagpenge eller efterløn, skal kunne udtræde af en virksomhed på baggrund af en tro og love-erklæring, jf. boks 1.2. Begrundelsen for forslaget er, at reglerne er for komplekse, at der er alt for meget administration, og at reglerne er svære at forstå. Dette kan bevirke, at virksomheder lukker, fordi medarbejdende ægtefæller ikke kan udtræde.

Boks 1.2: Udtræden på tro og love for medarbejdende ægtefæller

Beskæftigelsesministeren har forslaget med i sit udspil til afbureaukratisering. I forbindelse med denne proces har ministeren fremlagt forslag om, at en tro og love-erklæring, underskrevet af begge ægtefæller, giver ret til udtræden, og erstatter de gældende betingelser for udtræden. Retten til at udtræde på grundlag af tro og love kan dog ikke benyttes ubegrænset. Hvis den medarbejdende ægtefælle én gang er udtrådt af virksomheden på grundlag af en tro og love-erklæring, og derefter er genindtrådt, skal der gå mindst to år, før den medarbejdende ægtefælle igen kan udtræde på tro og love. Hvis den medarbejdende ægtefælle udtræder, før der er gået to år, kan pågældende først anses for udtrådt igen og få dagpenge, når pågældende har arbejdet som lønmodtager i mindst 52 uger (1924 timer) inden for en periode på 65 uger.

Der er også stillet forslag om, at reglerne bør understøtte behovet for glidende generationsskifte, således at det bliver mere attraktivt – og reelt muligt specielt for efterlønnere – at bevare deres virksomhed aktiv. Efter udvalgets opfattelse vil forslaget bryde med princippet om, at den selvstændige skal være ophørt mere end midlertidigt for at kunne modtage ydelser. Udvalget finder, at det må være medlemmerne, der – i god tid før ønsket om overgang til efterløn – bør rette henvendelse til deres a-kasser for at få konkret vejledning.

I forbindelse med forslaget blev der også peget på, at det er et generelt problem, at man ikke kan få godkendt ophør med selvstændig virksomhed, hvis man sælger sit selskab (virksomhed) til et større selskab, og stadig ejer aktier/anparten i det solgte selskab, jf. boks 1.3.

Boks 1.3: Ophør ved salg af virksomhed og betaling i aktier eller anparter

Udvalget vil indstille til beskæftigelsesministeren, at det undersøges, i hvor stort et omfang selvstændige ikke kan få godkendt ophør med selvstændig virksomhed, fordi salg af et selskab (virksomhed) til et større selskab indebærer, at den selvstændige er forpligtet til at overtage en meget lille del af betalingen for det solgte selskab (virksomhed) i form af aktier/anparter i det nye selskab. Begrundelsen er, at der i stigende grad forekommer situationer, hvor en større virksomhedskæde i selskabsform opkøber mindre virksomheder, og hvor det af prospektmaterialet fremgår, at en (mindre) del af købesummen vil blive erlagt i "kædens" aktier/anparter (f.eks. Matas, Profiloptik, Imerco mv.).

Endelig er der stillet forslag om, at en selvstændig skal kunne udtræde og få dagpenge/efterløn, hvis der i stedet for den selvstændige ansættes en fuldtidsafløser. Til dette forslag skal udvalget bemærke, at den ansatte "afløser" vil være lønmodtager, og ejeren af virksomheden vil stadig have de samme rettigheder og pligter som selvstændig erhvervsdrivende. Forslaget vil derfor bryde med princippet om, at man skal være ophørt mere end midlertidigt og være ledig for at kunne modtage ydelser. Udvalget kan ikke støtte forslaget.

Selvstændig virksomhed samtidig med efterløn

Det er i udvalgsarbejdet konstateret, at mulighederne for at drive selvstændig virksomhed samtidig med efterløn i dag er mere begrænsede end mulighederne for at udføre lønarbejde. Aktørerne på området har foreslået at fjerne begrænsningerne i forhold til drift af selvstændig virksomhed samtidig med efterløn og basere fradraget i efterlønnen enten på tro og love-erklæringer fra medlemmerne eller på overskuddet fra virksomhederne.

Udvalget kan ikke anbefale en løsningsmodel for at ligestille selvstændige med lønmodtagere baseret på oplysninger, som ikke kan sandsynliggøres eller kontrolleres.

Udvalget kan heller ikke anbefale en model, der alene er baseret på en virksomheds overskud, da en sådan løsning vil favorisere virksomheder med et lille overskud i forhold til virksomheder med stort overskud. En ordning, hvor fradraget i efterlønnen afhænger af overskud, vil således komme til at virke som erhvervsstøtte til virksomheder, drevet af personer mellem 60 og 65 år, der er tilmeldt efterlønsordningen.

Derimod kan udvalget anbefale at fremme initiativer, der forbedrer informationen til de 55-årige, som potentielt vil kunne få glæde af at drive selvstændig virksomhed samtidig med efterløn. Det anses for positivt, hvis borgerne får tidligere og bedre information fra a-kasserne, og samtidig vil det gøre det lettere for den enkelte at indrette sig i forhold til de gældende regler.

Øvrige sammenfatninger på beskæftigelsesområdet

De gældende barselsregler er ikke så fleksible for selvstændige, som de er for lønmodtagere. Der er blevet ytret ønske om en mere fleksibel barselsordning.

Udvalget finder, at overvejelserne om en barselsordning for selvstændige må afvente de nært forestående politiske drøftelser, der i øjeblikket er planlagt i forhold til barseludligningsordningen på det private arbejdsmarked.

Udvalget har modtaget en række skriftlige henvendelser, der handler om at sikre selvstændige samme vilkår som lønmodtagere på sygedagpengeområdet. Forslagene indgår i beskæftigelsesministerens udspil til afbureaukratisering, og udvalget henviser derfor til denne proces, jf. boks 1.4.

Boks 1.4: Sygedagpenge til selvstændige

Sygedagpenge til selvstændige

I forhold til sygedagpengeområdet bemærker udvalget, at beskæftigelsesministeren i sit udspil til afbureaukratisering har taget initiativ til en række forslag til forbedring af forholdene for selvstændige. Forslagene er:

- Selvstændiges mulighed for § 56-aftale (mulighed for sygedagpenge fra 1. dag),
- 5-dages sygedagpenge for selvstændige som for lønmodtagere
- Selvstændiges beskæftigelseskrav for sygedagpenge harmoniseres med lønmodtageres

Udvalget henviser derfor til processen om afbureaukratisering.

I forhold til folkepension og genvundne afskrivninger finder udvalget samlet set, at der er væsentlige fordele ved at anvende ensartede indkomstbegreber mv. i skatte- og sociallovgivningen. Udvalget mener på den baggrund, at det ikke er formålstjenligt at lave en undtagelse for dette i forhold til genvundne afskrivninger.

Det er udvalgets opfattelse, at a-kasserne i kraft af deres pligt til at vejlede i henhold til reglerne, selv bør sikre, at deres medlemmer får vejledning og rådgivning, der i større grad opfylder medlemmernes forventninger. Dette set i lyset af, at a-kasserne i dag selv vælger, om de vil forsikre selvstændige.

Med hensyn til a-kassernes ønske om at kunne indsamle alle oplysninger om den selvstændige i forbindelse med udbetaling af dagpenge konstaterer udvalget, at selvstændige ikke er omfattet af e-indkomstregisteret.

For så vidt angår varigheden af Ankestyrelsens sagsbehandlingstider, er det udvalgets opfattelse, at socialministeren har taget hånd om at nedbringe den generelle sagsbehandlingstid.

Endelig konstaterer udvalget, at det ifølge EU-reglerne er et nationalt anliggende om og i givet fald, hvordan selvstændige skal være omfattet af de enkelte landes lovgivninger. Det er derfor udvalgets vurdering, at der ikke er grundlag for at gå videre med denne problemstilling.

Se uddybning i afsnit 4.

1.3 Selvstændigt erhvervsdrivendes erhvervsforhold

I forbindelse med udvalgsarbejdet har aktører på området fremsat forslag om at styrke den kommunale erhvervsservice, at styrke adgangen til og formidling om mulighederne for at finde risikovillig kapital samt at lette de administrative byrder.

Det er vigtigt for danske virksomheder, at der er en velfungerende erhvervsinfrastruktur. Derfor arbejdes der løbende på at skabe konkurrencedygtige rammer for hele det danske erhvervsliv, herunder selvstændigt erhvervsdrivende. Det er udvalgets vurdering, at der er en lang række initiativer på vej, som vil styrke erhvervsvilkårene yderligere, jf. boks 1.5, 1.6 og 1.7 nedenfor. Derfor lægges der fra udvalgets side op til, at der ikke på nuværende tidspunkt, den offentlige økonomi taget i betragtning, igangsættes yderligere omkostningsdrivende initiativer med udgangspunkt i udvalgsarbejdet. Det er dog væsentligt fortsat at have fokus på at styrke den danske iværksætterkultur og vækstvilkårene for selvstændigt erhvervsdrivende.

Kommunal erhvervsservice

Det er af aktører på området blevet foreslået, at alle kommuner skal formulere en klar servicepolitik for rådgivning til iværksættere og selvstændige, og at denne politik er tilgængelig på kommunens hjemmeside. Endvidere at alle iværksættere og selvstændige får ret til én personlig kontaktperson i kommunen, som håndterer alle henvendelser til såvel kommunerne som andre offentlige instanser.

Adgang til kompetent offentlig vejledning og privat rådgivning, der møder virksomhedernes behov i forbindelse med f.eks. opstart, drift og vækst, er vigtig for virksomhederne. Derfor er der gennem en årrække også fokuseret på at skabe et velfungerende og sammenhængende rådgivningssystem, der bl.a. består af innovationsmiljøerne, GTS-institutterne og Eksportrådet. Og i 2007 blev de fem væksthuse oprettet. De udgør knudepunkter i det sammenhængende offentlige erhvervsfremmesystem og samarbejdet med det private rådgivermarked. Fra 2011 overgår væksthuse til kommunerne. Der bliver dermed mulighed for at skabe et endnu mere effektivt samspil mellem de lokale erhvervskontorer og væksthuse. Forslagene om kommunal erhvervsservicepolitik og én personlig kontaktperson handler om, hvordan den kommunale erhvervsservice organiseres og er et kommunalt anliggende, der ligger uden for rammerne af udvalgets arbejde.

Der arbejdes løbende på at styrke virksomheders adgang til og overblik over offentlige og private tilbud, der kan bidrage til at skabe vækst. Som eksempler vil udvalget henlede opmærksomhed på den netop etablerede portal Vækstguiden og det tilknyttede call-center samt væksthuses Rådgiverbørs, jf. boks 1.5.

Boks 1.5: Vækstguiden og Rådgiverbørsen

Vækstguiden

Vækstguiden (www.vaekstguiden.dk) og det tilknyttede call-center, der giver et samlet overblik over alle offentlige tilbud inden for finansiering og vejledning/rådgivning, der kan bidrage til at skabe vækst og udvikling i virksomheder. Initiativet er lanceret i november 2010.

Rådgiverbørsen

Væksthusenes rådgiverbørs (www.raadgiverboersen.dk), hvor man kan få overblik over udbuddet af private rådgivere og finde præcis de kompetencer, der er behov for. Rådgiverbørsen er netop udvidet, så man også kan udbyde løsninger af konkrete opgaver.

Adgang til risikovillig kapital

Aktører på området for selvstændiges vilkår har stillet forslag om, at Vækstfonden kan få en større rolle i formidling af risikovillig kapital til videnbaserede iværksættere med stort udviklingspotentiale. Herunder at der skal særlig fokus på de virksomheder, der endnu ikke har en størrelse, så de er modne til ventureinvesteringer.

Det er udvalgets vurdering, at der allerede gøres en massiv og bred indsats i forhold til at styrke adgangen til risikovillig kapital for hele erhvervslivet, jf. boks 1.6. Det gælder både i forhold til at sikre virksomhederne adgang til egen- og fremmedkapital. Der synes således ikke at være en særlig udfordring for selvstændigt erhvervsdrivende. Hvad angår det konkrete forslag om, at Vækstfonden får en større rolle i forhold til videnbaserede iværksættere med et stort udviklingspotentiale, men som ikke er modne til ventureinvesteringer, er det udvalgets vurdering, at det arbejde allerede varetages af innovationsmiljøerne, og at nye tilbud i væksthuse om at hjælpe virksomheder med at blive mere kapitalparate er med til at imødekomme de behov, der måtte være på området. Det er derfor udvalgets samlede vurdering, at der ikke er behov for en særlig indsats i forhold til selvstændiges adgang til og vejledning om risikovillig kapital.

Boks 1.6: Initiativer, der styrker markedet for risikovillig kapital*Forbedring af etablerings- og iværksætterkontoordningerne*

Der er indført en iværksætterordning som supplement til den allerede gældende etableringskontoordning, der giver mulighed for at foretage opsparring med fradrag i den personlige indkomst. Personer, der ønsker at starte egen virksomhed, har ikke altid den nødvendige opsparring til at købe maskiner og bygninger til brug for virksomheden. Formålet med ordningerne er at give et skattemæssigt incitament til opsparring forud for opstart af virksomhed. Der er desuden et forslag på skatteministerens lovprogram 2010/2011, som vil forbedre ordningerne yderligere med virkning fra indkomståret 2010.

Videreførelse af erhvervspakkens styrkelse af vækstkaution og kom-i-gang-lån

Erhvervspakken for små og mellemstore virksomheder fra september 2009 er en målrettet midlertidig indsats, på godt 4 mia. kr., der bl.a. har styrket små og mellemstore virksomheders muligheder for eksport og adgangen til risikovillig kapital. Det gælder både i form af bedre lånemuligheder ved at styrke lånegarantiordningerne kom-i-gang-lån og Vækstkaution og ved at tilføre markedet for risikovillig kapital 500 mio. kr. Det er i september 2010 aftalt at forlænge indsatsen til og med 2011 og at justere indsatsen, bl.a. ved at opprioritere kom-i-gang-låneordningen med 100 mio. kr. inden for den samlede ramme.

Aftale med pensionssektoren om risikovillig kapital til SMV'er

Det kan fortsat være en udfordring for iværksættere og små og mellemstore virksomheder med vækstpotentiale at få adgang til risikovillig kapital. Derfor har regeringen taget initiativ til at indgå en aftale med pensionssektoren om risikovillig kapital til iværksættere og små og mellemstore virksomheder med vækstpotentiale. Regeringen har med finansloven for 2011 skabt de økonomiske rammer for, at der kan indgås en aftale med pensionssektoren.

Styrket grundlag for at finde finansiering - kapitalcoach

Regeringen vil styrke indsatsen i væksthuse for at gøre virksomheder med vækstpotentiale mere parate til at modtage risikovillig kapital. Derfor etableres en kapitalcoach-ordning, der i 2011 skal bane vejen for flere vækstvirksomheder. Ordningen vil give 250 virksomheder adgang til en kapitalcoach, op mod 1000 virksomheder vil få adgang til en privat lånespecialist for en dag, og op til 2500 virksomheder vil blive inviteret til workshop om at lease udstyr, låne penge mv. Ordningen skal sikre, at det ikke er mangel på viden og erfaring, der hindrer virksomheder med vækstplaner i at få fat i den nødvendige finansiering.

Færre administrative byrder

Der stilles forskellige krav til administration, indberetninger mv. for selvstændigt erhvervsdrivende og andre virksomheds- og selskabsformer samt lønmodtagere. Der er i forbindelse med udvalgsarbejdet fremsat ønsker om, at selvstændiges administrative byrder lettes, og at krav og regler forenkles, så de er lettere at forstå og få overblik over. Konkret er der også stillet forslag om, at de forskellige muligheder for at tilmelde sig sociale forsikringsordninger skal angives i forbindelse med registrering af ny virksomhed i CVR, så man bliver oplyst om, at man ikke er dækket pr. automatik. Det kan f.eks. dreje sig om AES-forsikring, sygdom, ulykke m.m.

Regelforskellene er til for ikke at skabe ubalancer mellem selvstændigt erhvervsdrivende og andre grupper på arbejdsmarkedet samtidig med, at der skal være forskellige muligheder, der giver den enkelte mulighed for at vælge den form, der passer bedst. Eller at blive lønmodtager.

De forskellige regelsæt giver forskellige fordele og ulemper. Der stilles for eksempel færre krav til selvstændige end til selskaber i forbindelse med udarbejdelse af regnskaber, når virksomheden skal etableres, der er ingen bunden selskabskapital, og der er færre krav til den måde, hvorpå virksomheden dagligt ledes. Omvendt hæfter enkeltmandsvirksomheder i modsætning til selskaber personligt i tilfælde, hvor der består gæld på ophørstidspunktet.

Samlet set stilles der få administrative krav til selvstændige i sammenligning med selskaber. Det er derfor udvalgets vurdering, at der ikke er behov for at yde en særlig indsats på dette område i forhold til selvstændige, som også har gavn af det igangværende arbejde med at lette de administrative byrder for erhvervslivet generelt, jf. boks 1.7.

Hvad angår mulighed for at tilmelde sig sociale forsikringsordninger i forbindelse med registrering af virksomhed i CVR, så har man i dag kun mulighed for at lade sig registrere til ATP. Det vurderes at ligge uden for udvalgets rammer at anbefale en udvidelse af den nuværende registrering til at omfatte øvrige forsikringsordninger. Dette skyldes, at der vil være tale om omfattende ændringer i CVR-registreringssystemet, som ikke vurderes at bidrage positivt til den generelle registreringsproces, men derimod vil gøre registreringen mere kompleks. Endvidere vil sådanne ændringer pålægge såvel flere myndigheder som private virksomheder omfattende og omkostningstunge systemændringer.

Boks 1.7: Initiativer, der letter virksomheders administrative byrder

Nem og digital virksomhedsopstart

Det blev i 2009 muligt at stifte selskaber og registrere skatte- og afgiftsmæssige pligter i en og samme digitale registrering. For at lette administrationen for de små og mellemstore virksomheder vil regeringen udvide løsningen, så den også kan bruges af personligt ejede virksomheder.

Udrykningshold, ekstra support og eLæring

Der oprettes i en overgangsperiode bruger-support og et udrykningshold, der skal støtte de ikke-it-parate virksomheder i overgangen til digitalisering.

Nemmere refusionsordninger

Administrationen af refusionsordninger gøres nemmere, så det ikke er administration af ordningerne, der afholder virksomhederne fra at ansætte folk i f.eks. fleksjob eller med løntilskud.

Nemmere ansættelse af medarbejdere

Der arbejdes på et projekt om ansættelse af den første medarbejder, som skal gøre det nemmere for små virksomheder at ansætte og administrere nye medarbejdere.

Nemmere anmeldelse og hurtigere sagsbehandling i forbindelse med arbejdsulykker

Endelig indføres en gennemgående digital kommunikation mellem Arbejdsskadestyrelsen og virksomhederne for at mindske sagsbehandlingen i forbindelse med arbejdsulykker. Samtidig bliver det nemmere for virksomhederne at indberette arbejdsulykker digitalt via Virk.dk

Se uddybning i afsnit 5.

1.4 Selvstændigt erhvervsdrivendes skatteforhold

Der er peget på et behov for at nedsætte kompleksiteten af skattelovgivningen og mængden af regler og krav på skatteområdet. Herunder at det skal være nemmere at bruge TastSelv Erhverv, og at der udvikles kurser skræddersyet til selvstændige, som kan øge forståelsen og informationsniveauet vedrørende ny skattelovgivning. Endvidere er der stillet forslag om, at selvstændige skal kunne fradrage udgifter til sygedagpenge, AES-forsikringer og videreuddannelse.

Det er udvalgets forventning, at en stor del af de nævnte udfordringer i forbindelse med kompleksiteten af regler, krav, information, dokumentation og vejledning mv., vil blive forbedret væsentligt i forbindelse med de af SKAT allerede iværksatte initiativer, jf. boks 1.8. Herunder især Vejledningsprojektet. Herudover vil en del af kravene blive betydeligt lettere at opfylde som følge af den kommende Én skattekonto.

Udvalget foreslår, at de fremsatte forslag om at nedsætte kompleksiteten og mængden af regler og krav mv., vil blive forsøgt inddraget i det igangværende og videre arbejde med at gøre skattevejledninger mere brugervenlige, udbygning af kurser og servicebesøg for selvstændige og forbedringer af TastSelv Erhverv mv., jf. boks 1.8.

Hvad angår indførelse af fradragsret for præmieindbetalinger til frivillige forsikringsordninger vedr. sygedagpenge og arbejdsskader, viser beregninger fra Skatteministeriet, at dette vil medføre et

varigt provenutab i størrelsesordenen 60 mio. kr. årligt. Det ligger uden for udvalgets kommissorium at stille ufinansierede initiativforslag.

Boks 1.8: Initiativer, der gør skatteregler lettere at forstå og administrere

Vejledningsprojektet

Vejledningsprojektet skal forbedre den juridiske vejledning ved at gøre den læsevenlig, gennemskuelig, ensartet og egnet til nettet. Derfor bliver de juridiske vejledninger, der findes i dag, samlet til én juridisk vejledning, som skal opfylde nutidens krav om læsevenlighed og søgefunktioner mv. Vejledningen skal styrke service, kvalitet og effektivitet både internt i SKAT og eksternt i forhold til SKAT's kunder. Vejledningsprojektet er nu i implementeringsfasen. Denne startede medio 2008 og forventes helt færdig ultimo 2012.

Der er et igangværende arbejde med at lave mere læsevenlige udgaver af det, der kaldes e-vejledninger. Det er vejledninger, som retter sig til virksomhederne, og har vinklen "sådan-gør-du". Det er bl.a. på områder såsom punktafgifter, som kan være komplicerede og tidskrævende for selvstændige at indberette korrekt.

Én skattekonto

I 2012 forventes systemet Én skattekonto at komme i luften. Den vil give et overblik over alle virksomhedens mellemværender med SKAT og ligner dermed en bankkonto med kravene listet op med dato og specifikationer. Her vil man også kunne se, hvad man snart skal betale. Det vil også blive muligt at indstille sin Én skattekonto sådan, at man kan vælge at sætte et beløb ind som en buffer, som små beløb kan betales af, så man undgår unødige besvær med rykkere og restancer. Man kommer selv til at bestemme, hvor meget man ønsker at sætte ind på kontoen som buffer.

Skræddersyede kurser for selvstændige i ny skattelovgivning

SKAT afholder løbende kurser for bedre at ruste nuværende og kommende iværksættere til reglerne for skatter, moms, TastSelv og regnskab, som kan målrettes selvstændige. På SKAT's særlige hjemmeside for iværksættere – www.SKAT.dk/iværksætter, kan man desuden læse mere om særlige kampagner og SKAT's tilbud.

Se uddybning i afsnit 6.

2 Indledning - udvalgets arbejde og inddragelse af organisationer

Der er gennem en årrække arbejdet for at skabe konkurrencedygtige rammer for hele det danske erhvervsliv, herunder selvstændigt erhvervsdrivende. Det er dog væsentligt fortsat at have fokus på at styrke den danske iværksætterkultur og vækstvilkårene for selvstændigt erhvervsdrivende.

Derfor har regeringen i forlængelse af Folketingsbeslutning B 220 fra 4. juni 2010 nedsat et tværministerielt udvalg, der skal undersøge forholdene for selvstændigt erhvervsdrivende, og om vilkårene kan forbedres (Folketingsbeslutning og kommissorium er vedlagt som bilag 7.1 og 7.2). Herunder skal selvstændigt erhvervsdrivendes samfundsøkonomiske betydning og deres erhvervs-, beskæftigelses-, skatte- og lovgivningsforhold belyses.

Udvalget har bl.a. haft til opgave at undersøge selvstændiges vilkår i forhold til lønmodtagere inden for en række mere specifikt angivne områder, herunder reglerne for medarbejdende og ansatte ægtefællers ret til at opnå dagpenge ved udtræden af virksomheden samt ved overgang til efterløn.

Udvalget har bestået af Økonomi- og Erhvervsministeriet (formand), Beskæftigelsesministeriet, Skatteministeriet og Finansministeriet (se oversigt over udvalgsmedlemmer og arbejdsgruppe i bilag 7.5).

For at inddrage relevante organisationer i udvalgets arbejde blev der på foranledning af udvalget og med hjælp fra MindLab gennemført en workshop den 26. oktober 2010, hvor repræsentanter fra relevante organisationer var inviteret til at diskutere udfordringer for selvstændigt erhvervsdrivende og mulige løsninger på disse udfordringer.

Følgende organisationer blev inviteret til at deltage i workshoppen: DI, Dansk Erhverv, Håndværksrådet, LO, DA, Ejerlederne, ASE, Dana, AK-Samvirke, De Samvirkende Købmænd, IDA, Landbrug og Fødevarer. 14 deltagere fra 7 forskellige organisationer tilmeldte sig workshoppen (se deltagerliste i bilag 7.6).

På workshoppen kunne deltagerne drøfte udfordringerne for selvstændige inden for følgende emner:

- Ophørsregler og ægtefælleudtræden
- Vejledning og sagsbehandling i a-kasser
- Skatteregler for selvstændige
- Start af selvstændig virksomhed (pga. for få deltagere blev gruppen nedlagt)

Emnerne blev udvalgt med udgangspunkt i udvalgets kommissorium og de skriftlige henvendelser, udvalget har modtaget vedr. vilkårene for selvstændigt erhvervsdrivende, og som har indgået i udvalgsarbejdet.

Workshopdeltagerne skulle dels diskutere, hvilke udfordringer selvstændige står overfor dels prioritere de tre vigtigste udfordringer inden for de tre områder (se konklusioner i bilag 7.6).

Udvalget har på den baggrund undersøgt selvstændigt erhvervsdrivendes:

- samfundsøkonomiske betydning
- erhvervsforhold
- skatteforhold
- beskæftigelsesforhold

med henblik på at afdække mulighederne for forbedringer.

Nedenfor følger en gennemgang af hvert af undersøgelsesområderne.

3 Selvstændigt erhvervsdrivendes samfundsøkonomiske betydning

Selvstændigt erhvervsdrivendes og de medarbejdende ægtefællers samfundsøkonomiske betydning er blevet belyst med udgangspunkt i henholdsvis tal fra Danmarks Statistik og opgørelser af deres skattebidrag fra Skatteministeriet.

Undersøgelserne af selvstændiges samfundsøkonomiske betydning er baseret på Danmarks Statistiks Erhvervsbeskæftigelsesstatistik¹.

Sammenfattet viser undersøgelserne, at selvstændige udgør ca. halvdelen af alle danske virksomheder, men at de står for lavere andele, når man ser på beskæftigelse, omsætning, eksport, værditilvækst og skattebidrag. Endvidere viser undersøgelserne, at den geografiske fordeling af selvstændigt erhvervsdrivende følger den regionale fordeling af andre danske virksomheder. Det samme gælder de selvstændiges branchefordeling med undtagelse af *Landbrug, skovbrug og fiskeri*, der fylder meget blandt de selvstændige i forhold til resten af erhvervslivet.

Undersøgelserne viser også en tendens til, at selvstændigt erhvervsdrivende i perioden fra 2004 til 2008 har klaret sig dårligere end resten af erhvervslivet.

Hvad angår selvstændiges indkomstskattebetalinger, står selvstændige for lidt under 6 pct. af det samlede skatteprovenu, der kommer fra alle beskæftigedes indkomstskatter, mens de udgør lidt over 7 pct. af beskæftigede personer².

Nedenfor uddybes de forskellige aspekter, der bidrager til at give et billede af selvstændiges samfundsøkonomiske betydning.

3.1 Antallet af selvstændige, deres omsætning, beskæftigelse mv.

Statistikken er baseret på opgørelser fra Danmarks Statistiks Erhvervsbeskæftigelsesstatistik, medmindre andre kilder er angivet. Som sammenligningsgrundlag anvendes tilsvarende tal for alle danske virksomheder fra Danmark Statistiks generelle firmastatistik³.

¹ Se bilag 7.3 for definition af selvstændige og medarbejdende ægtefæller i Danmarks Statistiks Erhvervsbeskæftigelsesstatistik, som anvendes i dette afsnit. Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken er baseret på regnskabsstatistik, hvorfor der ikke er mulighed for at få nyere tal end 2008.

² Se bilag 7.4 for en uddybning vedr. afgrænsningen af selvstændige i Skattelovgivningen.

³ I den generelle firmastatistik medtages kun reelt aktive virksomheder. Den generelle firmastatistik indeholder kun de firmaer, som har haft ATP-indbetalinger for ansatte lønmodtagere svarende til mindst 0,5 årsværk og/eller har haft en beregnet indtjening af en vis størrelse. Indtjeningen er beregnet ud fra omsætningen. Den omsætning, der svarer til en given indtjening, varierer meget fra branche til branche, og det er derfor ikke muligt at angive en bestemt omsætningsmæssig grænse.

Andelen af selvstændige

I 2008 var der ca. 160.000 selvstændige virksomheder i Danmark, og antallet har været faldende siden 2005, jf. tabel 3.1. Det svarer til lidt over 50 pct. af det samlede antal virksomheder i Danmark, der har været stigende i samme periode.

Tabel 3.1: Andelen af selvstændige

	2004	2005	2006	2007	2008
Antal selvstændige ⁴	162.990	168.621	168.152	167.448	159.559
Samlet antal virksomheder	282.968	293.885	298.214	305.319	311.518
Pct.	57,6	57,4	56,4	54,8	51,2

Kilde: Danmarks Statistik.

Statistikken viser et billede af selvstændigt erhvervsdrivende og andre danske virksomheder i perioden 2004 til 2008, dvs. perioden inden krisen for alvor ramte de danske virksomheder. Derfor afspejles krisens konsekvenser for erhvervslivet, herunder selvstændige, ikke i tallene. For at få et indtryk af hvad krisen har betydet for de selvstændige, er der indhentet tal fra Danmarks Statistiks Registerbaserede Arbejdsstyrkestatistik (RAS). Tallene i RAS opdateres hurtigere, men er baseret på et andet grundlag end Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken og kan derfor ikke sammenlignes direkte, men de kan give et billede af udviklingen frem til 2009. Tallene viser, at antallet af selvstændige er steget fra 2008 til 2009 med lidt over 5 pct., mens antallet af medarbejdende ægtefæller er faldet med ca. 8 pct. i samme periode⁵.

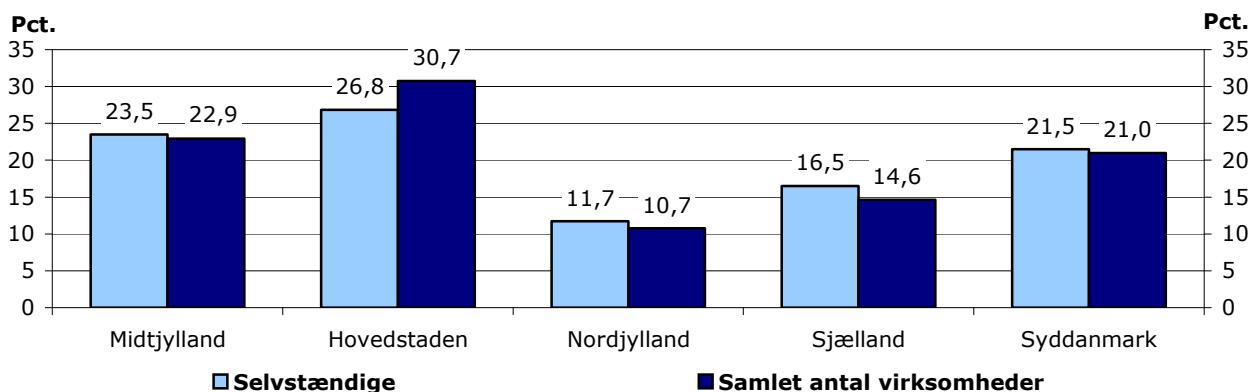
Selvstændiges geografiske fordeling

Den geografiske fordeling af selvstændigt erhvervsdrivende følger fordelingen for øvrige danske virksomheder med den undtagelse, at Hovedstadsregionen er den eneste region, hvor andelen af selvstændige er lavere end andre virksomhedstyper, jf. figur 3.1.

⁴ Tallene stammer fra Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken. Som noget nyt bliver personer, der er fraværende som følge af barsel eller sygdom, trukket ud af statistikken i 2008. Dette forklarer i sig selv ca. 5.000 af faldet fra 2007 til 2008. Endvidere sker der i 2008 et databrud, idet man overgår til e-indkomst som kilde. Det medfører en stigning i antallet af selvstændige, fordi personer med dobbeltjob, som selvstændig og lønmodtager, vil fremgå som selvstændig.

⁵ I 2008 sker der ligesom i Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken et databrud i RAS, idet man overgår til e-indkomst som kilde, jf. fodnote 4.

Figur 3.1: Selvstændiges geografiske fordeling på regioner, 2008

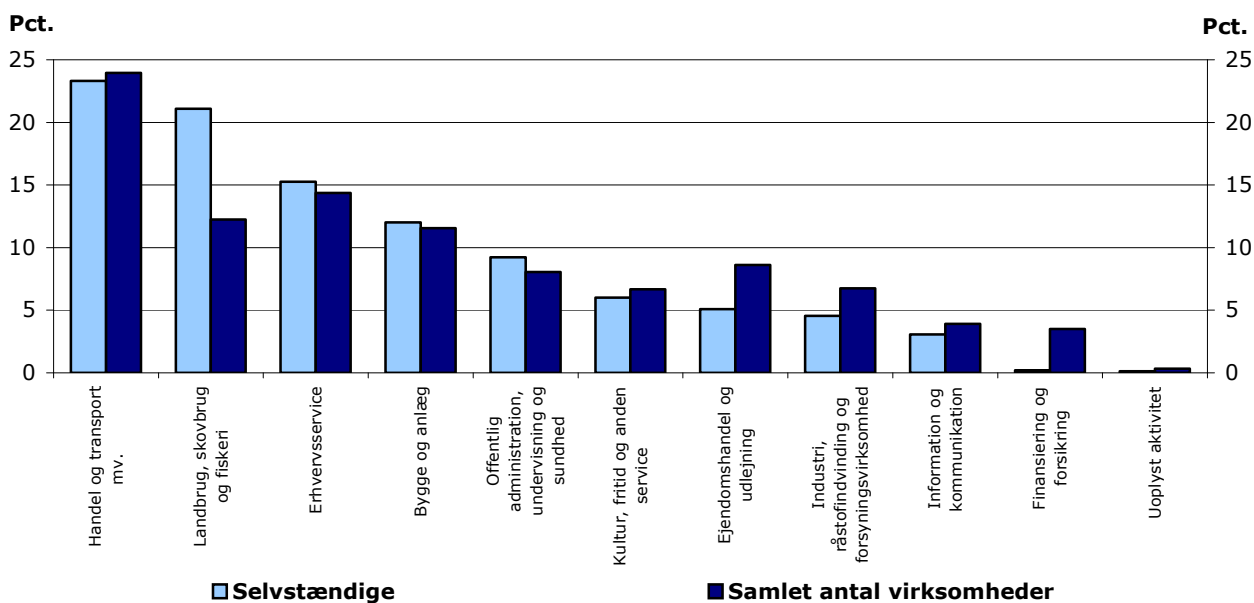

Kilde: Danmarks Statistik.

Selvstændiges branchefordeling

Selvstændiges branchefordeling følger i store træk billedet for alle danske virksomheder, jf. figur 3.2. Landbrug, skovbrug og fiskeri udgør dog en større andel blandt selvstændige set i forhold til resten af erhvervslivet.

Figur 3.2: Selvstændiges branchefordeling, 2008

Kilde: Danmarks Statistik.

Selvstændiges beskæftigelse

Der var i 2008 ca. 148.000 beskæftigede (årsværk) i selvstændige virksomheder, jf. tabel 3.2. Dermed står selvstændige for ca. 6 pct. af den samlede beskæftigelse i danske virksomheder i 2008. Lidt mere end 92 pct. af selvstændige er enkeltmandsvirksomheder, og mere end 98 pct. af dem har færre end ti ansatte.

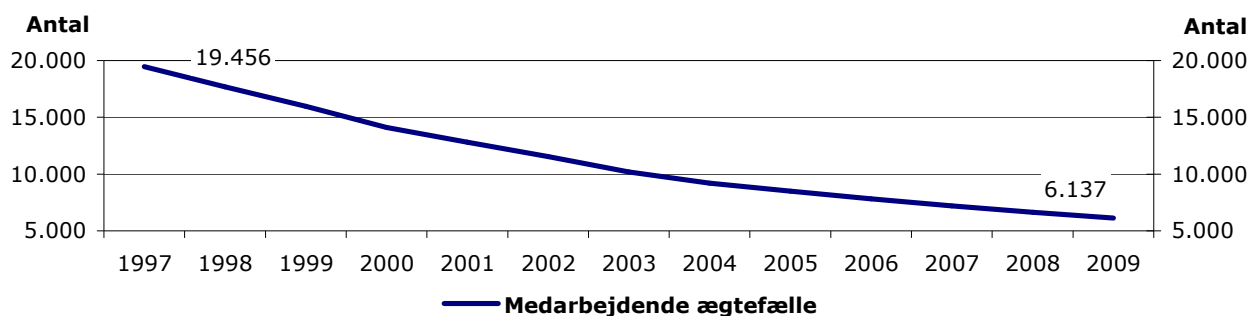
Tabel 3.2: Antal virksomheder og beskæftigede (årsværk) i selvstændige virksomheder og alle danske virksomheder

Antal i alt	Selvstændige		Samlet	
	Virksomheder	Ansatte	Virksomheder	Ansatte
2004	162.990	158.440	282.968	2.170.653
2005	168.621	158.354	293.885	2.185.207
2006	168.152	157.642	298.214	2.239.499
2007	167.448	156.339	305.319	2.286.094
2008	159.559	148.257	311.518	2.315.713

Kilde: Danmarks Statistik.

Hertil kommer, at der var 6.137 beskæftigede medarbejdende ægtefæller i 2008. Det svarer til lidt mindre end en tredjedel af de 19.456, der var i 1997, jf. figur 3.3.

Figur 3.3: Antallet af medarbejdende ægtefæller

Kilde: Danmarks Statistik.

Selvstændiges omsætning

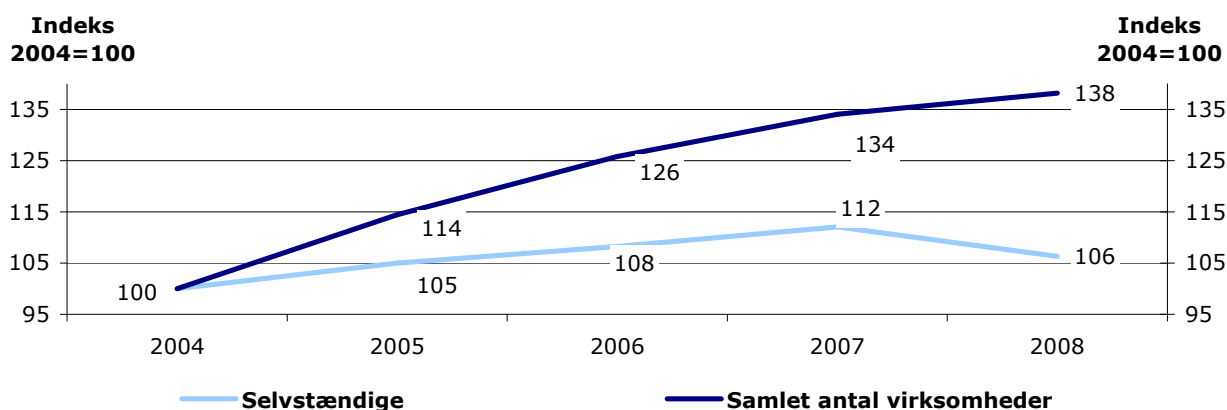
Omsætningen i selvstændige virksomheder og de medarbejdende ægtefæller udgjorde tilsammen 9 pct. af danske virksomheders samlede omsætning i 2008, jf. tabel 3.3. Andelen er faldet knap 3 procentpoint siden 2004.

Tabel 3.3: Selvstændiges andel af danske virksomheders samlede omsætning 2004-2008⁶

Pct.	2004	2005	2006	2007	2008
Omsætning	11,7	10,7	10,0	9,7	9,0

Kilde: Danmarks Statistik.

Omsætningen blandt selvstændige har ikke fulgt med omsætningen i det øvrige erhvervsliv, der har været stigende i perioden fra 2004 til 2008, jf. figur 3.4.

Figur 3.4: Selvstændigt erhvervsdrivendes og alle virksomheders omsætning⁷

Kilde: Danmarks Statistik.

Den gennemsnitlige omsætning pr. virksomhed er lavere for selvstændige end for andre virksomheder, jf. tabel 3.4. Modsat er den gennemsnitlige omsætning pr. ansat (årsværk) højere for selvstændige end i andre virksomheder.

⁶ Tallene, der ligger til grund for statistikken, er ikke renset for inflation. Det betyder, at stigningen indeholder inflation, hvorfor den reale stigning vil være mindre. Fortolkning skal derfor ske på enkelte år og niveau og ikke på stigning.

⁷ Se fodnote 6.

Tabel 3.4: Gennemsnitlig omsætning i kr. pr. virksomhed og pr. ansat for hhv. selvstændige og for alle virksomheder

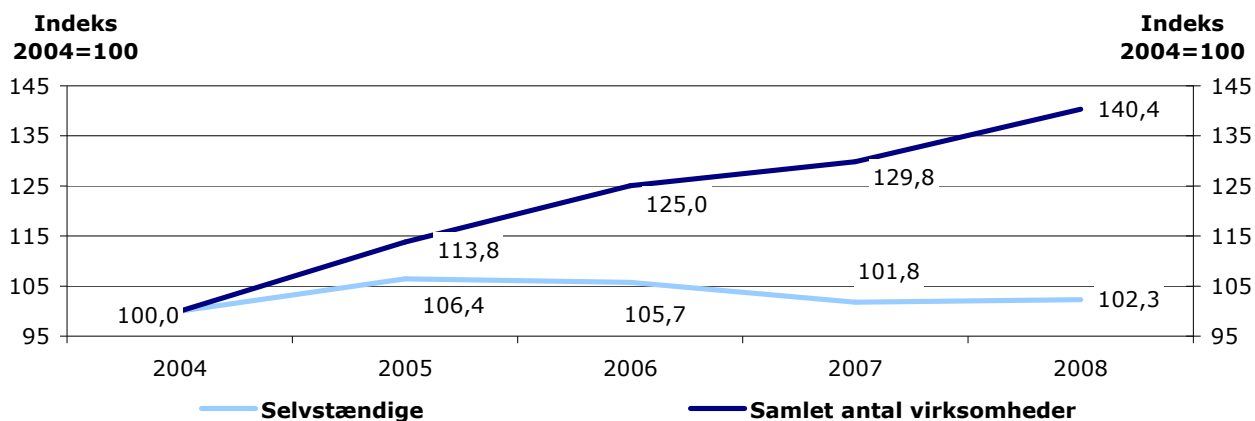
	Selvstændige		Samlet	
	Virksomheder	Ansatte	Virksomheder	Ansatte
2004	1.793.389	1.844.890	8.862.161	1.155.278
2005	1.819.905	1.937.900	9.767.118	1.313.564
2006	1.881.294	2.006.720	10.579.592	1.408.789
2007	1.955.847	2.094.823	11.008.726	1.470.269
2008	1.947.663	2.096.138	11.123.067	1.496.315

Kilde: Danmarks Statistik.

Selvstændiges eksport⁸

Selvstændigt erhvervsdrivende står for ca. 0,8 pct. af den samlede eksport fra danske virksomheder, og deres eksportudvikling er siden 2004 ikke fulgt med eksportudviklingen i resten af erhvervslivet, jf. figur 3.5.

Figur 3.5: Selvstændigt erhvervsdrivendes og alle virksomheders eksport

Kilde: Danmark Statistik.

Ca. 2 pct. af selvstændiges omsætning kom fra eksport i 2008, mens det tilsvarende tal for erhvervslivet samlet set var næsten 25 pct., jf. tabel 3.5.

⁸ Se fodnote 6.

Tabel 3.5: Eksportandel af den samlede omsætning (virksomhedsniveau)

Pct.	2004	2005	2006	2007	2008
Selvstændige	2,2	2,3	2,2	2,0	2,1
Alle virksomheder	24,1	23,9	23,9	23,3	24,4

Kilde: Danmarks Statistik.

Selvstændiges værditilvækst⁹

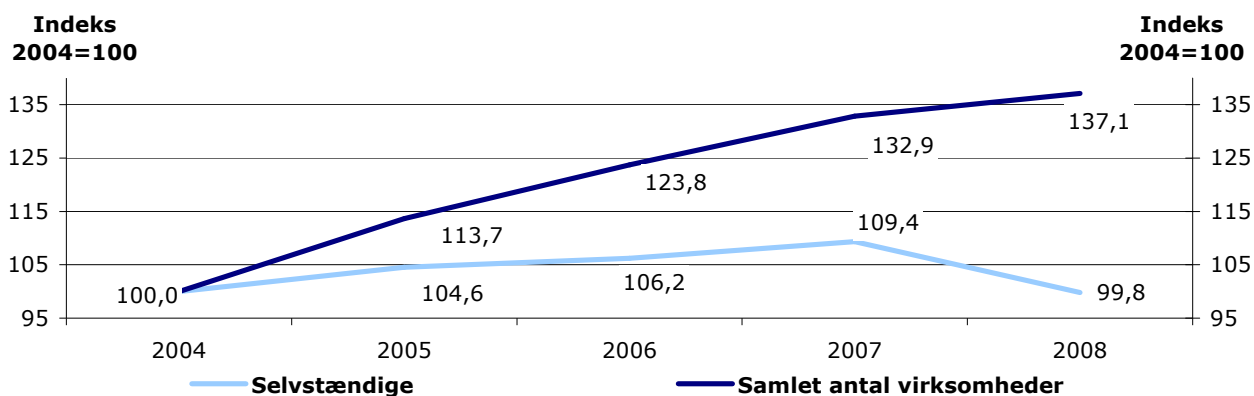
Selvstændige virksomheder stod for ca. 9 pct. af danske virksomheders samlede værditilvækst i 2008, jf. tabel 3.6. Mens resten af erhvervslivet har oplevet en stigende værditilvækst i perioden 2004 til 2008, har selvstændiges værditilvækst været stigende frem til 2007, hvorefter niveauet i 2008 er faldet markant til lidt under udgangspunktet i 2004, jf. figur 3.6.

Tabel 3.6: Selvstændiges andel af den samlede værditilvækst

Pct.	2004	2005	2006	2007	2008
Værditilvækst	12,5	11,5	10,7	10,3	9,1

Kilde: Danmark Statistik.

Figur 3.6: Selvstændiges og alle virksomheders værditilvækst

Kilde: Danmarks Statistik.

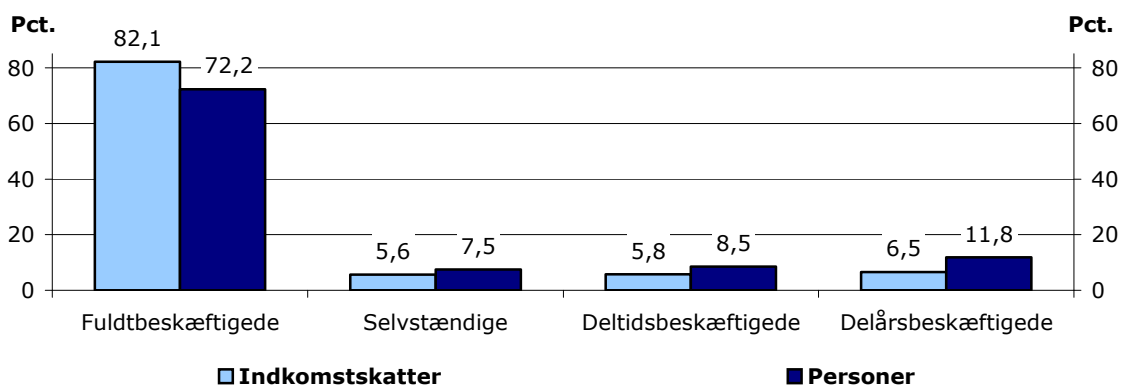
3.2 Selvstændiges skattebidrag

Ser man på selvstændiges¹⁰ indkomstskattebetalinger, viser lovmodelkørsler, at selvstændige i 2010 står for lidt mindre end 6 pct. af skatteprovenuet, der kommer fra alle beskæftigedes indkomstskatter, mens de udgør lidt over 7 pct. af alle beskæftigede personer, jf. figur 3.7.

⁹ Se fodnote 6.

¹⁰ Se definition af selvstændigt erhvervsdrivende og medarbejdende ægtefæller i relation til skatteområdet i bilag 7.4.

Figur 3.7: Indkomstskatter og antal personer i pct. af beskæftigelsen 2010

Kilde: Lovmodelberegninger på grundlag af en stikprøve på ca. 3,3 pct. af befolkningen i 2007 fremskrevet til 2010-niveau.

3.3 Sammenfatning vedr. selvstændiges samfundsøkonomiske betydning

Sammenfattet viser undersøgelserne, at selvstændigt erhvervsdrivende udgør ca. halvdelen af alle danske virksomheder, men at de står for lavere andele, når man ser på beskæftigelse, omsætning, eksport, værditilvækst og skattebidrag i forhold til alle danske virksomheder. Endvidere viser undersøgelserne, at den geografiske fordeling af selvstændigt erhvervsdrivende følger den regionale fordeling af andre danske virksomheder. Det samme gælder selvstændiges branchefordeling med undtagelse af *landbrug, skovbrug og fiskeri*, der fylder meget blandt selvstændige i forhold til resten af erhvervslivet.

Undersøgelserne viser ligeledes, at der er en tendens til, at selvstændigt erhvervsdrivende i perioden fra 2004 til 2008 har klaret sig dårligere end resten af erhvervslivet.

Nyere, men ikke helt sammenlignelige, tal angiver, at antallet af selvstændige fra 2008 til 2009 er steget med lidt over 5 pct., mens antallet af medarbejdende ægtefæller er faldet med ca. 8 pct. i samme periode.

Hvad angår selvstændiges indkomstskattebetalinger, så står selvstændige for ca. 6 pct. af skatteprovenuet, der kommer fra alle beskæftigedes indkomstskatter, mens de udgør lidt over 7 pct. af beskæftigede personer¹¹.

¹¹ I forhold til afgrænsningen af selvstændige i Skattelovgivningen se bilag 7.4.

4 Selvstændigt erhvervsdrivendes beskæftigelsesforhold

Selvstændigt erhvervsdrivende fik den 1. juli 1976 mulighed for at forsikre sig mod arbejdsløshed efter samme principper som lønmodtagere – og i det væsentligste på samme vilkår, men der forekommer afvigelser i behandlingen af de to grupper, fordi selvstændige især med hensyn til kontrol af arbejdets omfang adskiller sig væsentligt fra lønmodtagere. Selvstændige kan ikke deltidsforsikres, og de er ikke omfattet af reglerne om selvforskyldt ledighed, men får ved ledighed en ”automatisk” venteperiode uden dagpenge. Derudover er reglerne om dokumentation for ledigheden, opgørelse af beskæftigelseskravet og beregningsreglerne vidt forskellig fra, hvad der er gældende for lønmodtagere.

I 1986 indførtes ligestilling mellem ægtefæller, således at et a-kasse medlem, der som hovedbeskæftigelse deltager i driften af en virksomhed, der helt eller delvist ejes/kontrolleres af medlemmets ægtefælle, som hovedregel skal optages med forsikringsmæssig status som selvstændig. Ægtefællerne er hermed stillet som to interessenter, der hver ejer halvdelen.

Definition på selvstændig virksomhed i henhold til A-loven

Begrebet ”selvstændig erhvervsdrivende” er nævnt, men ikke nærmere defineret i Arbejdsløshedsforsikringsloven (A-loven).

Begrebet har en anden betydning end begrebet ”selvstændig virksomhed” i andre sammenhænge, som f.eks. skattelovgivningen, selskabslovgivningen mv. Begrundelsen er bl.a., at hensynet bag de enkelte regelsæt er forskellige.

Da man åbnede mulighed for arbejdsløshedsforsikring for selvstændigt erhvervsdrivende, blev der truffet den overordnede beslutning, at begrebet i relation til A-loven også skulle omfatte den medarbejdende ægtefælle. Man sigtede ikke hermed til det skattetekniske begreb, men til den situation, at der foreligger et samvirke om den selvstændige virksomhed.

Selvstændig virksomhed kontra lønmodtagerarbejde

Begrebet selvstændig virksomhed er defineret i §§ 2-4, i bekendtgørelse nr. 1303 af 14. december 2005 om drift af selvstændig virksomhed.

Er der i medfør af disse regler tale om selvstændig virksomhed, vil beskæftigelsen også i forhold til A-lovens § 53 blive betragtet som sådan, og der er derfor ikke tale om lønarbejde.

I de fleste tilfælde er det ikke vanskeligt at afgøre, om der foreligger selvstændig virksomhed. Spørgsmålet er dog ikke et ”enten – eller”, men skal mere ses som en række af aftaleformer, hvor lønmodtageransættelsen udgør det ene endepunkt og den selvstændige erhvervsudøvelse det andet.

Det er i princippet forholdet mellem arbejdstager og den enkelte hvervgiver, der skal bedømmes. Er der flere hvervgivere, kan arbejdstageren både have indtægt som lønmodtager og som selvstændig erhvervsdrivende samtidig. Hvis der hos en lønmodtager forekommer enkelte arbejdsforhold af mere selvstændig karakter, medfører dette ikke i sig selv, at pågældende ikke kan bevare sin status

som lønmodtager. Det vil sige, at man i princippet kan være både lønmodtager og selvstændig erhvervsdrivende med enten hoved- eller bibeskæftigelse på samme tid.

Kunstnere inden for alle genrer kan derfor være både lønmodtagere og selvstændigt erhvervsdrivende i lovens forstand.

På grund af de særlige beskæftigelsesmæssige forhold, der traditionelt gælder for kunstnere (skuespillere, musikere mv.), vil der dog ofte skulle foretages en konkret vurdering.

Fakta om selvstændig virksomhed

Det afgørende kriterium for, om et medlem er selvstændig, er, om virksomheden udøves for egen regning og risiko. Deri ligger, at den selvstændige er personligt forpligtet af sine aftaler, og normalt hæfter for virksomhedens gæld og for ansattes fejl og ulykker. Derimod er det uden betydning, om en virksomhed aktuelt giver overskud, selv om formålet med virksomheden er at opnå et økonomisk udbytte.

Enkeltmandsvirksomheder (§ 2)

Et medlem anses altid for selvstændig erhvervsdrivende, hvis pågældende:

- har ansat arbejdskraft (ikke foreneligt med status som lønmodtager)
- overfører beløb til beskatning som medarbejdende ægtefælle
- foretager nedskrivning af varelager
- foretager skattemæssige fradrag for driftsudgifter og afskrivning på driftsmidler efter gældende regler for selvstændigt erhvervsdrivende
- er omfattet af en kollektiv overenskomst som arbejdsgiver eller er medlem af en arbejdsgiverorganisation, eller
- er omfattet af mindst to af følgende fire kriterier:
 - momsregistrering/fakturering af moms
 - anvender virksomhedsskatteloven for et givet skatteår
 - angiver over/underskud af selvstændig virksomhed eller
 - deltager i et interessentskab.

Er kun et enkelt af fire ovenstående kriterier opfyldt, er medlemmet dog som udgangspunkt også selvstændig, og der skal foreligge særlige holdepunkter for at komme til den modsatte konklusion.

Grunden til at disse enkeltkriterier ikke automatisk fører til status som selvstændig i relation til A-loven er bl.a., at momsregistrering kan ske frivilligt og være nødvendig i en periode efter ophør med den selvstændige virksomhed. Det kan i øvrigt ikke tillægges særlig betydning, at indkomst benævnes som B-indkomst.

Derudover kan der lægges vægt på, om virksomheden drives fra egne eller lejede lokaler, med egne eller lejede driftsmidler, om ydelserne ydes via annoncering, skiltning o.l.

Er ingen af disse kriterier opfyldt, foretages en konkret vurdering.

Selvstændig virksomhed i selskabsform (§ 3)

En person, der er kapitalindehaver i et selskab, hvori pågældende selv er beskæftiget, vil kunne være ansat på helt almindelige lønmodtagervilkår i selskabet.

En person, der både er beskæftiget og har afgørende indflydelse, evt. gennem ægtefællen eller den nærmeste familie, i et selskab, er selvstændig erhvervsdrivende i relation til A-loven.

Personen anses som hovedregel for at have afgørende indflydelse, hvis pågældende eller dennes ægtefælle alene eller sammen med nærmeste familie ejer mindst 50 pct. af selskabskapitalen, en bestemmende del af selskabets kapital eller mindst 10 pct. af selskabskapitalen og samtidig er medlem af selskabets bestyrelse eller direktion.

Som nærmeste familie anses pågældendes eller ægtefællens børn, børnebørn, forældre, bedsteforældre og søskende.

Medarbejdende ægtefæller (§ 4)

En ægtefælle, som ikke er medejer, men som arbejder i sin ægtefælles virksomhed, anses som udgangspunkt for at være selvstændig erhvervsdrivende.

Hvis der i virksomheden er 20 ansatte eller derover, vil en medarbejdende ægtefælle dog kunne anses som lønmodtager, medmindre pågældende er ansat i en overordnet stilling eller er ansat på usædvanlige vilkår i forhold til overenskomsten for det pågældende arbejde eller de øvrige ansattes arbejdsvilkår.

4.1 Ophør med selvstændig virksomhed

Reglerne om selvstændiges ophør er fastsat, dels på grund af de kontrolmæssige problemer, der opstår ved selvstændiges ophør, dels af hensyn til, at ydelser efter A-loven ikke må virke som direkte eller indirekte erhvervsstøtte.

Desuden er der ved ophør med en selvstændig virksomhed, som har været medlemmets forsikringsgrundlag, kontante krav om objektive og konstaterbare beviser for ophøret.

Selvstændige er ikke omfattet af reglerne om selvforskyldt ledighed, men kan til gengæld ikke få udbetalt dagpenge for de første tre uger regnet fra datoen, hvor medlemmet anerkendes som ledig. Ved ophør på grund af konkurs, betalingsstandsning eller tvangsauktion er ventetiden dog kun en uge. Der er ikke tale om en sanktion – som ved selvforskyldt ledighed – og der er derfor ingen gentagelsesvirkning i kombination med anden sanktion.

Reglerne om selvstændiges ophør gælder også ved overgang til efterløn.

4.1.1 Fakta om ophør med selvstændig virksomhed

Retten til dagpenge for selvstændige er – som for lønmodtagere – betinget af, at den selvstændige kan anses for ledig. Begrebet ”ledighed” er det samme for lønmodtagere og selvstændigt

erhvervsdrivende, men der er i praksis ofte specielle vanskeligheder forbundet med at konstatere, hvornår ledigheden er indtrådt for en selvstændig.

Det fremgår af A-lovens § 57, stk. 3, at en selvstændig anses for ledig, når det personlige arbejde er ophørt mere end midlertidigt. De nærmere regler om ophør ved overdragelse, lukning og tvangsauktion er fastsat i § 3, stk. 1-3, og ved bortforpagtning/udlejning i § 4, i bekendtgørelse nr. 850 af 16. oktober 2002 om ophør med udøvelse af selvstændig virksomhed som hovedbeskæftigelse (ophørsbekendtgørelsen).

Af reglerne fremgår det:

- at ophørsspørgsmålet skal kunne afklares, når medlemmet melder sig ledig
- at godkendelse af ophøret og tidspunktet herfor forudsætter, at der fremlægges dokumentation
- at medlemmet skal være afskåret fra fortsat at drive virksomheden.

I A-lovens krav om, at ophøret skal være mere end midlertidigt, ligger, at det ikke må være hensigten, at virksomheden skal kunne genoptages, som det f.eks. kan være tilfældet ved sæsonsvingninger, hvor der ikke er aktivitet i virksomheden. Derfor skal medlemmet være afmeldt offentlige registre (f.eks. CVR-registret), medmindre det godtgøres, at registreringen ikke skyldes fortsat drift af selvstændig virksomhed (f.eks. frivillig momsregistrering ved bortforpagtning).

Der er fire muligheder for at ophøre endeligt med selvstændig virksomhed:

1. Ophør ved overdragelse

Ved overdragelse anerkendes ophøret fra den dato, hvor medlemmet faktisk og retligt ikke længere har rådighed over virksomheden. Det vil normalt sige fra overdragelsesdatoen i henhold til en kontrakt eller lignende skriftlig dokumentation. Ved betingede aftaler kan ophøret normalt først anerkendes fra det tidspunkt, hvor aftalens betingelser, f.eks. betaling af købesum eller opnåelse af offentlige tilladelser, er opfyldt.

Er virksomheden drevet i selskabsform, kan ophøret som hovedregel først anerkendes, når samtlige aktier eller anpartar er solgt, eller selskabet er opløst.

Ophøret anerkendes ikke, hvis overdragelsen sker til ægtefællen, den registrerede partner, samleveren eller umyndige børn.

2. Ophør ved lukning

For at anerkende ophør ved lukning af en virksomhed kræves, at afviklingen er så vidt fremskreden, at en eventuel rest af virksomheden ikke kan danne grundlag for fortsat drift.

Som udgangspunkt skal virksomhedens lokaler være solgt eller lejemålet ophørt. Driftsmidler og inventar skal som hovedregel være solgt, og eventuelle leje- og leasingaftaler skal være bragt til ophør. Varelageret skal være solgt eller tilbageleveret.

Virksomhedens personale skal som hovedregel være sagt op og fratrukket på ophørstidspunktet. Derudover skal skiltning og annoncering i videst muligt omfang være fjernet, og status som selvstændig i relation til andre myndigheder skal være bragt til ophør, f.eks. spiritusbevillinger, taxibevillinger, vognmandstilladelser mv. Er der indgået salgsfuldmagter eller kommissionsaftaler om væsentlige dele af virksomhedens driftsmidler, varelager eller inventar, er det en betingelse, at medlemmet ikke har eller kan få rådighed over aktiverne i denne periode.

Dokumentationskravene skal tilpasses virksomhedens art og må typisk lempes for virksomheder, der leverer tjenesteydelser (f.eks. konsulenter og kunstnere), og ophøret af virksomheden kan i givet fald ske på nærmere angivne vilkår, f.eks. lukning af hjemmeside, opsigelse af firmatelefon, erhvervsforsikringer mv.

Er et driftsmiddel ikke solgt, ser man på virksomhedens art og branche og vurderer, om det resterende driftsmiddel udgør en mindre del af den samlede virksomhed, eller om det har været et væsentligt driftsmiddel i virksomheden. Det er således et spørgsmål om, hvorvidt den selvstændige har mulighed for fortsat at udføre egentlige arbejdsfunktioner, der kan relatere sig til virksomheden.

Hvis virksomheden har været drevet fra egne lokaler, skal lokalerne som hovedregel være solgt eller udlejet på ophørstidspunktet. Der gælder dog særlige regler (erklæring fra advokat, revisor eller landbrugskonsulent), hvis en virksomhed har været beliggende i tilknytning til medlemmets privatbolig.

3. Afskåret fra drift

Selv om virksomheden ikke er overdraget eller lukket, kan ophøret i en række situationer anerkendes, hvis det dokumenteres, at medlemmet er afskåret fra fortsat at drive virksomheden, og hvis virksomheden efterfølgende overdrages eller lukkes.

- Ved konkurs er hovedreglen, at ophøret anerkendes fra tidspunktet for konkursdekretets afsigelse. Det kan dog anerkendes ugedagen efter, at skifteretten har modtaget konkursbegæringen, hvis dekretet først afsiges derefter.
- Ved betalingsstandsning anerkendes ophøret fra det tidspunkt, hvor skifteretten har behandlet sagen og beskikket et tilsyn. Ved et beskikket tilsyn anses medlemmets rådighed over virksomhedens aktiver at være underlagt skærpet kontrol. Det vil normalt kræve, at tilsynet erklærer, at en række betingelser om medlemmets manglende mulighed for at disponere er opfyldt.
- Ved tvangsauktion kan ophøret anerkendes fra et tidligere tidspunkt end salget, f.eks. hvor ejendommen er overtaget til brugelig pant uden bistand fra medlemmet eller ægtefællen, og medlemmet er fraflyttet ejendommen.

4. Ophør ved bortforpagtning

I modsætning til situationen, hvor man overdrager eller lukker sin virksomhed, er man ved bortforpagtning stadig ejer af virksomheden. Selv om det forhold, at man ejer en virksomhed, ikke i

sig selv har betydning i relation til A-loven, har bortforpagter stadig som ejer så stærk en interesse i virksomheden, at der er fastsat særlige regler om, hvornår man anerkender ophør med det personlige arbejde ved bortforpagtning.

Som undtagelse til hovedreglen om, at virksomheden skal være overdraget eller lukket, anerkendes bortforpagtning som ophørsgrund, når man dokumenterer, at hele virksomheden er bortforpagtet eller udlejet. Bortforpagtningen skal være fuldstændig, bortset fra f.eks. en privat jagtret. Der er krav om skriftlighed, således at ophøret tidligst kan anerkendes fra underskriftsdatoen, og aftalen skal som hovedregel være gensidig uopsigelig i mindst fem år. Ved overgang til efterløn skal forpagtningsaftalen være gensidig uopsigelig i hele efterlønsperioden.

Bortforpagtningsaftalen skal indeholde oplysninger om forpagtningens omfang, f.eks. arealets omfang, afgiftens størrelse og antal dyr. Man må ikke være beskæftiget - med eller uden vederlag - i virksomheden i forpagtnings- eller lejeperioden. Forbuddet gælder også i efterlønsperioden.

Efter udløbet af 5-årsperioden anses man for at have genoptaget arbejdet, hvorefter udbetalingen af ydelser indstilles, medmindre aftalen forlænges. Man anses ligeledes for at have genoptaget arbejdet i virksomheden, hvis forpagtningsaftalen hæves i utide. Det gælder dog ikke, hvis det skyldes forpagters forhold, f.eks. på grund af misligholdelse, på betingelse af at man ikke genoptager driften af virksomheden, bortset fra uopsættelige arbejdsopgaver, og at man inden for tre måneder igen bortforpagter virksomheden på ovennævnte vilkår eller ophører af en af de øvrige grunde, som er nævnt i ophørsbekendtgørelsen.

4.2 Ægtefælleudtræden

For at sikre medarbejdende ægtefæller dagpenge, hvis de træder ud af en virksomhed, som ægtefællen fører videre, er der lavet en række undtagelser fra reglerne om endeligt ophør.

De såkaldte ”udtrædelsesmuligheder” har det til fælles, at den medarbejdende ægtefælle kan få ret til dagpenge ved at dokumentere, at pågældende ikke længere arbejder i ægtefællens virksomhed. Det kan f.eks. ske ved, at den medarbejdende ægtefælle har fået andet arbejde, opgaverne er bortfaldet eller overtaget af anden arbejdskraft mv.

Intentionen bag reglerne er at finde en rimelig balance mellem den medarbejdende ægtefælles ønske om udtræden og de bagvedliggende hensyn til kontrol og risikoen for, at dagpengesystemet bruges som indirekte erhvervsstøtte. Samtidig må reglerne naturligvis ikke afskære denne gruppe fra dagpenge, som de har krav på.

4.2.1 Fakta om medarbejdende ægtefællers udtræden

I bekendtgørelse nr. 850 af 16. oktober 2002 om ophør med udøvelse af selvstændig virksomhed som hovedbeskæftigelse (ophørsbekendtgørelsen) er der beskrevet en række muligheder med tilknyttede betingelser for som medarbejdende ægtefælle at udtræde af en virksomhed.

I alle tilfælde stilles der krav om en vis samtidighed mellem årsagen til arbejdsophøret og udtræden af virksomheden. Grunden er, at den medarbejdende ægtefælle fortsat har tilknytning til virksomheden. Det er derfor særligt nødvendigt at sikre, at det reelt er det eller de forhold, som er angivet som årsag til udtræden af virksomheden, der har begrundet arbejdsophøret.

Udtræden på grund af lønarbejde

Man kan udtræde på grund af lønarbejde, hvis:

- man *påbegynder varigt lønarbejde på over 30 timer i gennemsnit pr. uge*, eller
- man har *udført lønarbejde på fuld tid i 52 uger* inden for de seneste 65 uger (hvis der samtidig er sket driftsomlægning i virksomheden, kræves alene lønarbejde på sammenlagt 26 uger inden for de seneste 35 uger), eller
- man har haft *lønarbejde i mindst 25 timer om ugen i 52 uger* inden for de seneste 65 uger forud for ledigmeldelsen, og
 - man ikke har været skattemæssigt registreret som medarbejdende ægtefælle og ikke har arbejdet i virksomheden inden for de seneste fem år, og ikke i denne periode har modtaget indtægter fra virksomheden.

Udtræden på grund af bortfald/andres overtagelse af ens arbejdsfunktioner

Man kan udtræde, når ens hidtidige arbejdsfunktioner er bortfaldet eller overtaget af andre, hvis:

- den medarbejdende ægtefælles *hidtidige arbejdsfunktioner er bortfaldet* mere end midlertidigt, og udtræden sker samtidig med arbejdsfunktionernes bortfald, eller
- en *anden person har overtaget den medarbejdende ægtefælles arbejdsfunktioner* i virksomheden,
 - fordi virksomhedens ejerforhold er ændret, eller
 - fordi der inden for de seneste 3 mdr. er opstået behov i virksomheden for særlige faglige kvalifikationer. Den anden person skal overtage arbejdsopgaverne samtidig med den medarbejdende ægtefælles udtræden og må ikke være ens ægtefælle, samlever eller umyndige børn, eller
- *en anden person ansættes til at overtage den medarbejdende ægtefælles arbejdsopgaver*, og den nyansatte har en skriftlig ansættelsesaftale, som ikke er tidsbegrænset og er på mere end 30 timer om ugen. Den nyansatte skal tiltræde i umiddelbart tilknytning til den medarbejdende ægtefælles udtræden, den medarbejdende ægtefælle skal på tro og love erklære at være ophørt, og virksomhedens lønudgifter må i hvert af de 2 seneste, hele regnskabsår ikke have overstegit 15 gange mindstesatsen på årsbasis på ophørstidspunktet (i 2010 udgør beløbet 2.406.300 kr.).

Andre muligheder for at udtræde

Man kan udtræde, hvis

- man har *startet egen virksomhed* og har drevet den i væsentligt omfang i mindst 26 uger inden for en periode på 52 uger, og virksomheden er uafhængig af ægtefællens virksomhed, eller
- man har afsluttet en *erhvervs-mæssig uddannelse* af mindst 18 måneders varighed, som giver ret til optagelse i en a-kasse, og uddannelsen er rettet mod arbejdsfunktioner, som ikke udføres i virksomheden. Man skal på tro og love erklære at være udtrådt af virksomheden, og samtidig bringe sin eventuelle skattemæssige status som medarbejdende ægtefælle til ophør, eller

- man dokumenterer, at *samlivet med ægtefællen er ophævet* i forbindelse med separation eller skilsmisse.

Særlige muligheder for at udtræde af en mindre virksomhed, der har været drevet af ægtefællerne

Ved udtræden af en *mindre virksomhed*, der har været drevet sammen med ens ægtefælle, og som videreføres af ægtefællen, kan man endvidere anses ophørt, når:

- den samlede lønudgift i hvert af de to seneste, hele regnskabsår har været mindre end to gange mindstesatsen¹² på ophørstidspunktet (i 2010 udgør beløbet 320.840 kr.), og den medarbejdende ægtefælles *arbejde er overtaget af nyansat arbejdskraft*, eller
- man dokumenterer at have deltaget i driften af virksomheden som hovedbeskæftigelse gennem de seneste tre år, og
 - *omsætningen er faldet* i hvert af de to seneste, hele regnskabsår og med mindst 40 pct. i hele perioden, eller
 - *omsætningen er faldet* med mindst 40 pct. i det seneste, hele regnskabsår, og der i forbindelse med den medarbejdende ægtefælles udtræden er sket en væsentlig omlægning af driften, eller
- der i forbindelse med udtrædelsen er *sket en driftsomlægning*, og
 - der inden for de to seneste regnskabsår - ud over ægtefællerne - kun har været ansat én fuldtidsbeskæftiget person og én person under uddannelse, eller
 - hvor driftsomlægningen har medført, at arbejdsopgaver er bortfaldet, således at der kun er arbejde til én person.

Det er en betingelse for ægtefælleudtræden af mindre virksomheder i forbindelse med driftsomlægning, at omlægningen er væsentlig og varig, at der er samtidighed mellem driftsomlægningen og den medarbejdende ægtefælles udtræden, og at omlægningen medfører bortfald af opgaver for én person samtidig med udtræden.

Det er endvidere et krav, at man bringer sin eventuelle skattemæssige status som medarbejdende ægtefælle til ophør.

4.2.2 Udfordringer

Der blev ved workshopen den 26. oktober 2010 peget på, at en af de vigtigste udfordringer er, at ophørsreglerne er for komplekse og ikke afspejler selvstændiges situation. Derudover har udvalget både før og efter workshopen modtaget skriftlige opfordringer til at kigge på reglerne om endeligt ophør – herunder ophør ved bortforpagtning – og på reglerne for ægtefælleudtræden. Det er bl.a. blevet anført, at der er brug for nye, mere fleksible regler, som fokuserer på den selvstændiges beskæftigelsessituation.

På denne baggrund har udvalget foretaget nedenstående vurdering af de vigtigste udfordringer.

¹² Mindstesatsen er en fast sats på 82 pct. af den maksimale dagpengesats (617 kr. om dagen i 2010).

Forslag om genstart af selvstændig virksomhed

Der er stillet forslag om, at ophørsreglerne skal tage udgangspunkt i den selvstændiges beskæftigelsessituation i stedet for som ved gældende regler, virksomhedens ophør. Er alt – lejemål, driftsmidler, inventar, varelager mv. – afhændet, besværliggør det muligheden for at genstarte virksomheden. Der er tab af goodwill og samfundsværdi.

Udvalgets bemærkninger:

Ifølge ophørsbekendtgørelsen er det en forudsætning for at godkende ophøret og ledigheden, at ophøret kan konstateres objektivt. Derfor skal medlemmet fremlægge den dokumentation, som er nødvendig for at fastslå, at medlemmet er ophørt mere end midlertidigt og for at fastslå datoen herfor.

Som udgangspunkt kan selvstændigt erhvervsdrivende selv vælge, hvornår de vil ophøre med driften af deres selvstændige virksomhed.

Gøres det muligt at "lukke" en virksomhed som følge af økonomisk dårlige tider eller på grund af årstiden for derefter at genstarte virksomheden igen, når forholdene er gunstige, kan der opstå en forkert incitamentsstruktur blandt de selvstændige. Anses det for værende økonomisk rentabelt at lukke og åbne virksomheden igen som følge af f.eks. årstiden, vil der være tale om drift af selvstændig virksomhed med statstilskud.

På baggrund heraf er det udvalgets vurdering, at kravet om, at afviklingen af virksomheden skal være så vidt fremskreden, at den selvstændige er afskåret fra at fortsætte med virksomheden, bør fastholdes.

Det kunne dog overvejes at lempe dokumentationskravene i reglerne om endeligt ophør. F.eks. kunne man tage udgangspunkt i datoen for indgåelse af en kommissionsaftale i stedet for i den konkrete dato for afhændelsen af driftsmidlet eller udlejningen af lokalet/afhændelse af bygningen. En ophævelse af kommissionsaftalen vil betyde genindtræden i virksomheden og tilbagebetaling af ydelser fra datoen for godkendelse af ophør.

Endvidere kunne det overvejes at lempe dokumentationskravet i forbindelse med ophør af leasingaftaler. Kan en leasingaftale ikke umiddelbart bringes til ophør uden væsentligt tab for den selvstændige, kunne man efter en konkret vurdering fravige hovedreglen om, at leasingaftalen skal være ophørt. Det må samtidig forudsættes, at pågældende i øvrigt i tilstrækkelig grad kan anses for at have dokumenteret ophør med virksomheden.

Udvalget kender ikke til konsekvenserne af de to ovenstående overvejelser, hvorfor udvalget vil indstille til beskæftigelsesministeren, at der bliver foretaget en opfølgende vurdering heraf.

Forslag om at arbejde i bortforpagtet virksomhed

Der er indgivet forslag om, at det burde være muligt at arbejde i sin bortforpagtede virksomhed, således at formuen (virksomheden) ikke er bestemmende for den selvstændiges rettigheder.

Begrundelsen herfor er, at reglerne reducerer fleksibiliteten ved generationsskifte, og det bør derfor overvejes, hvordan det sikres, at reglerne tilpasses behovet for glidende generationsskifte, så der samtidig tages hensyn til tid, viden og penge.

Udvalgets bemærkninger:

Ophør ved bortforpagtning er en undtagelse fra hovedreglen om at kunne ophøre ved overdragelse eller lukning. Det er på baggrund heraf udvalgets vurdering, at reglen om ophør ved bortforpagtning skal fortolkes stramt, idet der ellers vil ske en "udhuling" af hovedreglen.

Når man som selvstændig har valgt at bortforpagte sin virksomhed for enten at modtage dagpenge eller efterløn, vurderer udvalget, at det må tages som udtryk for, at den selvstændige – i hvert fald i bortforpagtningsperioden – har taget stilling til, at man i en periode ikke ønsker at arbejde i sin virksomhed.

Ved bortforpagtning af virksomheden er den selvstændige ikke udelukket fra at tage arbejde i en hvilken som helst anden virksomhed. Arbejdet vil kunne kontrolleres af 3. mand, hvorved der ikke vil opstå usikkerhed om størrelsen af dagpenge eller efterløn.

Udvalget finder det vanskeligt at se formålet med bortforpagtningen, hvis man ønsker at arbejde i sin bortforpagtede virksomhed. Desuden ville det være en omgåelse af intentionen med reglerne om ophør. Udvalget kan derfor ikke støtte forslaget.

Forslag om ægtefælleudtræden

I flere sammenhænge er det blevet anført, at muligheden for at udtræde af sin ægtefælles virksomhed burde kunne ske på baggrund af en tro og love-erklæring. Begrundelsen er, at akasserne – når de skal vejlede om reglerne om ægtefælleudtræden – ofte giver deres medlemmer den besked, at "du kan blive skilt". Det er ligeledes opfattelsen, at virksomheder ofte i denne sammenhæng bliver lukket på grund af de indviklede regler, der er for at blive berettiget til dagpenge eller efterløn.

Udvalgets bemærkninger:

Efter gældende regler anses en medarbejdende ægtefælle for at være selvstændig erhvervsdrivende, hvis pågældende arbejder i en virksomhed, som ejes af ægtefællen, og hvor der er under 20 ansatte. Begrundelsen herfor er det økonomiske fællesskab, der forudsættes at være mellem ægtefæller. I mindre og mellemstore virksomheder bevarer ægtefællen ofte en nær tilknytning til virksomheden, og det er vanskeligt at kontrollere, om pågældende ikke i et eller andet omfang fortsat hjælper til i virksomheden.

Udgangspunktet er derfor, at medarbejdende ægtefæller – ligesom andre selvstændige – kan få dagpenge/ efterløn, når virksomheden er solgt eller lukket.

For at sikre at medarbejdende ægtefæller kan få dagpenge/efterløn, hvis pågældende udtræder af en virksomhed, der fortsættes af ægtefællen, har det været nødvendigt at fastsætte særlige regler for udtræden, fordi den udtrædende ægtefælle fortsat har en vis tilknytning til virksomheden.

Udvalget skal gøre opmærksom på, at forslaget om at medarbejdende ægtefæller skal kunne udtræde på tro og love allerede indgår i beskæftigelsesministerens udspil til afbureaukratisering.

I forbindelse med denne proces har ministeren fremlagt forslag om, at en tro og love-erklæring, underskrevet af begge ægtefæller, giver ret til udtræden og erstatter de gældende betingelser for udtræden. Retten til at udtræde på grundlag af tro og love kan dog ikke benyttes ubegrænset. Hvis den medarbejdende ægtefælle én gang er udtrådt af virksomheden på grundlag af en tro og love-erklæring, og derefter er genindtrådt, skal der gå mindst to år, før den medarbejdende ægtefælle igen kan udtræde på tro og love. Hvis den medarbejdende ægtefælle udtræder, før der er gået to år, kan pågældende først anses for udtrådt igen og få dagpenge, når pågældende har arbejdet som lønmodtager i mindst 52 uger (1924 timer) inden for en periode på 65 uger.

Forslag om overdragelse af selvstændig virksomhed ved glidende generationsskifte

En anden vigtig udfordring, der er blevet peget på, er, at reglerne bør understøtte behovet for glidende generationsskifte ved overdragelse af selvstændig virksomhed.

Begrundelsen er, at det kan betyde ”økonomisk ruin”, hvis man f.eks. ikke kan gå på efterløn, når man har disponeret efter det. I øvrigt er det generelt et problem at gå på efterløn, hvis man sælger selskabet (virksomheden) til et større selskab, og stadig ejer aktier/anparter i det solgte selskab.

Udvalgets bemærkninger:

Ved glidende generationsskifte forstår udvalget, at den selvstændige skal kunne ”drosle ned” over en periode, og samtidig kunne arbejde i virksomheden, indtil pågældende vælger helt at ophøre.

Efter gældende regler skal en selvstændig erhvervsdrivende være ophørt mere end midlertidigt og være ledig for at blive berettiget til offentlig forsørgelse. Udvalget vurderer på baggrund heraf, at dette princip vil blive brudt, hvis det gøres muligt for en selvstændig at ”drosle ned” i forbindelse med glidende generationsskifte. Dette er ikke til hinder for, at den, der skal overtage virksomheden, kan arbejde i den inden overtagelsen – sammen med ejeren. Dertil kommer, at der allerede i dag er mulighed for at bevare virksomheden, og samtidig anses for ophørt, hvis virksomheden bortforpagtes. Der henvises til afsnittet om at drive selvstændig virksomhed samtidig med efterløn.

På baggrund heraf er det udvalgets vurdering, at selvstændige, der måtte ønske et glidende generationsskifte, i stedet i højere grad bør informeres tidligt om, hvilke muligheder der er for at tilrettelægge en tilbagetrækning, der ikke munder ud i en økonomisk ulykkelig situation.

Med hensyn til medlemmernes dispositioner forud for ønsket om f.eks. at gå på efterløn er det efter udvalgets opfattelse et vejledningsspørgsmål, som a-kasserne bør varetage i henhold til deres forpligtelser, jf. A-lovens § 65. Når en så væsentlig økonomisk beslutning som at afhænde sin virksomhed skal træffes, bør pågældende som led i beslutningen – i god tid før ønsket om overgang til efterløn – rådføre sig med sin a-kasse. Årsagen til medlemmernes eventuelt skuffede forventninger bør derfor ikke tilskrives reglerne om ophør.

Udvalget finder det imidlertid hensigtsmæssigt at se på, hvorledes reglerne om ophør med en virksomhed drevet i selskabsform kan justeres, idet praksis har vist, at reglerne ikke er helt tidssvarende. F.eks. tager reglerne ikke højde for den situation, hvor en meget lille del af betalingen for det solgte selskab (virksomhed) består i aktier/anpartar i det nye selskab. Dette forekommer i stigende grad i situationer, hvor en større virksomhedskæde i selskabsform opkøber en mindre virksomhed, og hvor det af prospektmaterialet fremgår, at betingelsen for at købe virksomheden er, at en (mindre) del af købesummen vil blive erlagt i "kædens" aktier/anpartar (f.eks. Matas, Profiloptik, Imerco mv.).

Forslag om udtræden ved ansættelse af afløser

Der er stillet forslag om, at en selvstændig erhvervsdrivende skal kunne gå på dagpenge/efterløn, hvis der ansættes en fuldtidsafløser for den selvstændige, som stadig ejer virksomheden - bl.a. i forbindelse med et kommende generationsskifte.

Udvalgets bemærkninger:

Reglerne om ophør ved ansøgning om dagpenge og ved overgang til efterløn er ens. Begrundelsen er, at en selvstændig som hovedregel skal have overdraget eller lukket virksomheden for at blive berettiget til offentlig forsørgelse. Hvis virksomheden ikke overdrages eller lukkes, kan den selvstændigt erhvervsdrivende undtagelsesvis anses for ophørt og modtage dagpenge/efterløn, hvis virksomheden bortforpagtes. Dette er dog på betingelse af, at den selvstændige ikke arbejder i sin bortforpagtede virksomhed eller i en virksomhed, som man stadig er medejer af, idet hverken dagpenge eller efterløn må kunne betragtes som skjult erhvervsstøtte. Der findes dog specielle ordninger for at drive selvstændig virksomhed samtidig med efterløn.

Ved gældende regler anses en ansat "afløser" for at være lønmodtager, og ejeren af virksomheden vil som følge heraf stadig have de samme rettigheder og pligter som selvstændig erhvervsdrivende.

Udvalget vurderer på baggrund heraf, at forslaget om at ansætte en afløser vil bryde med princippet om, at den selvstændigt erhvervsdrivende skal være ophørt mere end midlertidigt og være ledig for at kunne modtage ydelser. Dertil kommer, at der allerede i dag er mulighed for at bevare virksomheden og samtidig anses for ophørt, hvis virksomheden bortforpagtes. Desuden henvises til afsnittet om at drive selvstændig virksomhed samtidig med efterløn.

Forslag om harmonisering af beløbsgrænser i Beskæftigelsesministeriets lovgivning

Endelig er der stillet forslag om, at beløbsgrænsen ved udtræden af selvstændig virksomhed for medarbejdende ægtefæller harmoniseres med beløbsgrænsen for, hvornår en selvstændig kan tegne en forsikring, som giver den selvstændige arbejdsgiver ret til refusion fra kommunen for de sygedagpenge, som lønmodtageren har ret til fra arbejdsgiveren.

Udvalgets bemærkninger:

Udvalget vurderer, at de to ordninger ikke kan sammenlignes, fordi ordningerne er forskellige, ligesom også de hensyn, der ligger bag ordningerne, er. Udvalget finder derfor, at der ikke er grundlag for at gå videre med forslaget.

4.2.3 Sammenfatning vedr. ophør og ægtefælleudtræden

På baggrund af ovenstående er det udvalgets vurdering, at selvstændiges ophør og ledighed fortsat skal kunne konstateres objektivt, således at medlemmet fremlægger den dokumentation, der er nødvendig for at fastslå, at den selvstændige er ophørt mere end midlertidigt, og for at fastslå datoen herfor.

Den økonomiske krise har imidlertid sat fokus på reglerne om dokumentation for ophør med selvstændig virksomhed – herunder specielt i forbindelse med lukning af virksomheden.

Udvalget indstiller derfor, at dokumentationskravene lempes i forbindelse med afhændelse af driftsmidler/lejemål/ejendom, således at der tages udgangspunkt i datoen for indgåelse af kommissionsaftale/leasingaftale i stedet for i den konkrete dato for afhændelsen af driftsmidlet eller udlejningen af lokalet/afhændelsen af bygningen. Det skal dog dokumenteres, at den pågældende er afskåret fra fortsat at råde over driftsmidler eller lokaler. Der er ikke foretaget en vurdering af lempelsens omfang, hvorfor der vil ske en opfølgende undersøgelse.

Udvalget vurderer, at det ikke er hensigtsmæssigt at støtte forslaget om, at man skal kunne arbejde i sin bortforpagtede virksomhed, idet det er vanskeligt at se formålet med bortforpagtningen, hvis man – på trods af bortforpagtningen – stadig ønsker at arbejde i virksomheden.

Beskæftigelsesministeren har i sit udspil til en afbureaukratiseringsplan fremstillet forslaget om, at ægtefæller skal kunne udtræde på baggrund af en tro og love-erklæring. På baggrund heraf har udvalget ikke indstillet dette forslag, men bakker op om forslaget.

Forslaget om, at reglerne bør understøtte behovet for glidende generationsskifte, fordi det kan betyde ”økonomisk ruin”, hvis man ikke kan gå på efterløn, når man har disponeret efter det, er efter udvalgets vurdering et fælles anliggende for medlem og a-kasse. Det er således medlemmerne, der – i god tid før ønsket om overgang til efterløn – bør rette henvendelse til deres a-kasser for at få konkret vejledning.

Udvalget vurderer, at det vil være hensigtsmæssigt, at reglerne om ophør med selvstændig virksomhed i selskabsform justeres, så de bliver tidssvarende. Det drejer sig om, at reglerne i dag ikke tager højde for den situation, at et større selskab forlanger en mindre del af købesummen for det mindre selskab (virksomhed) erlagt i det større selskabs aktier/anparter.

Til sidst vurderer udvalget, at forslaget om, at en selvstændig skal kunne udtræde og få dagpenge/efterløn, hvis der i stedet for den selvstændige ansættes en fuldtidsafløser, vil bryde med princippet bag de gældende regler. Den ansatte ”afløser” vil være lønmodtager, og ejeren af virksomheden vil stadig have de samme rettigheder og pligter som selvstændig erhvervsdrivende.

4.3 Selvstændig virksomhed samtidig med efterløn

Af kommissoriet fremgår, at udvalget skal belyse selvstændige og deres muligheder for overgang til efterløn. På workshoppen den 26. oktober 2010 blev der peget på, at en af de væsentlige udfordringer er, hvordan reglerne udformes, så det bliver mere attraktivt for efterlønnere at bevare deres virksomhed aktiv.

4.3.1 Fakta om selvstændig virksomhed samtidig med efterløn

Den fleksible efterlønsordning giver mulighed for, at man kan have ubegrænset lønarbejde og begrænset selvstændig virksomhed samtidig med efterløn mod fradrag i efterlønnen.

En efterlønsmodtager kan overtage lønarbejde uden først at kontakte a-kassen, hvorimod det kræver en forudgående tilladelse fra a-kassen, før et medlem må drive selvstændig virksomhed samtidig med efterløn.

Muligheden for at drive selvstændig virksomhed samtidig med efterløn blev indført i forbindelse med efterlønsreformen i 1999, hvor den fleksible efterlønsordning blev indført. Tidligere var det kun tilladt at drive mindre jordbrug i op til 200 timer pr. år samtidig med efterløn eller overgå til delefterløn med selvstændig virksomhed i 18½ time per uge. Delefterløn er i dag afskaffet, men en tilsvarende mulighed er indarbejdet i de gældende regler om fleksibel efterløn.

Det står i bemærkningerne til Lov om arbejdsløshedsforsikring mv., at det er en forudsætning for at drive selvstændig virksomhed samtidig med efterløn, at medlemmet inden overgang til efterløn eller inden påbegyndelse af selvstændig virksomhed i efterlønsperioden over for a-kassen dokumenterer arbejdets omfang, og at indkomstkravene er opfyldt. Hensigten med reglerne var at tilgodese behovet for at drive selvstændig virksomhed, samtidig med at det skulle være muligt at kontrollere, at efterlønnen ikke kom til at virke som direkte eller indirekte erhvervsstøtte.

De gældende begrænsninger og krav for selvstændig virksomhed er begrundet i, at det er vanskeligt at kontrollere omfanget af selvstændig virksomhed, da det ikke er muligt at spørge uvildige tredjemænd om arbejdets omfang. Dette er grunden til, at der skal være en objektiv og konstaterbar afgrænsning af virksomhedens omfang og omsætning, før den må drives samtidig med efterløn.

Et medlem kan få tilladelse til drift af selvstændig virksomhed samtidig med efterløn efter en af fire ordninger, jf. § 74 f, i lov om arbejdsløshedsforsikring mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 574 af 27. maj 2010:

- 400-timers-ordningen giver mulighed for at drive en lille virksomhed med op til 400 timer årligt, hvor dækningsbidrag 1 - indtægten fratrukket de variable omkostninger - ikke overstiger 68.070 kr. (2010). Den selvstændige virksomhed kan være en, man fortsætter, fra før man gik på efterløn, eller det kan være en ny virksomhed, som man gerne vil påbegynde. Hvis man driver et interessentskab, kan nettoomsætningen være større end 68.070 kr. (2010), men egenandelen skal holde sig inden for grænsen.

- 962-timers-ordningen giver mulighed for at arbejde op til 962 timer om året i sin egen virksomhed, hvis man har drevet den i væsentligt omfang i de sidste tre hele regnskabsår. Det er muligt at få op til 962 timers efterløn om året, hvis man arbejder efter denne ordning. Virksomheden skal som udgangspunkt være baseret på ens egen arbejdskraft, som skal være nedsat til højst 962 timer pr. kalenderår. Desuden skal den skattepligtige indtægt fra virksomheden være halveret i forhold til gennemsnittet af virksomhedens skattepligtige indkomst de sidste tre år før overgangen til efterløn.
- 18½-timers-ordningen giver mulighed for at fortsætte med at arbejde i en virksomhed, som medlemmet inden overgangen til efterløn har drevet i væsentligt omfang i de sidste tre hele regnskabsår. Det er en betingelse, at medlemmet har nedsat sin arbejdstid i virksomheden til præcis 18½ time om ugen. Under denne ordning kan man få op til 18½ times efterløn om ugen, samtidig med at man driver virksomheden. Der er ingen begrænsninger for indtægterne i virksomheden. Medlemmet må have ansatte i virksomheden, og ægtefællen kan deltage i driften.
- Enkeltstående opgave, hvor man udfører en opgave, der har karakter af selvstændig virksomhed. Medlemmet må højst bruge 400 timer på opgaven, og den må højst strække sig over seks måneder. Arbejdsopgaven kan være en, medlemmet fortsætter fra før, medlemmet gik på efterløn, eller det kan være en ny, som man gerne vil påbegynde. Opgaven kan ikke godkendes som enkeltstående, hvis man f.eks. annoncerer, køber driftsmidler, indretter lokaler eller foretager andet, der kan anses for at være etablering af en vedvarende virksomhed.

I dag arbejder ca. 8 pct. ved siden af efterlønnen. Af disse personer er det ca. 4 pct., som driver selvstændig virksomhed.

Til sammenligning står selvstændige for ca. 6 pct. af den samlede beskæftigelse i danske virksomheder.

4.3.2 Udfordringer

På workshopen den 26. oktober 2010 blev der peget på, at en af de væsentlige udfordringer er, hvordan reglerne udformes, så det bliver mere attraktivt for efterlønnere at bevare deres virksomhed aktiv.

Ved skriftlige henvendelser og på workshopen er der kommet flere forslag til, hvordan selvstændiges forhold kan forbedres i forhold til efterlønsreglerne. Forslagene vil blive behandlet i det følgende.

Forslag om selvstændig virksomhed uden forudgående tilladelse

På workshopen blev det foreslået at reducere de i dag fire efterlønsordninger til én ordning, hvor der ikke skal være en forhåndsgodkendelse, men i stedet en efterfølgende kontrol, bestående af medlemmets oplysninger på efterlønskortene afgivet på tro og love og årserklæringer attesteret af

revisor. Samtidig skal det være overskuddet, der er afgørende for, hvor meget efterlønnen bliver reduceret.

Udvalgets bemærkninger:

Som reglerne er i dag, foretages fradraget for selvstændig virksomhed i efterlønnen netop ved at medlemmerne på tro og love erklærer på efterlønskortene, hvor mange timer de har anvendt på deres selvstændige virksomhed. Staten har ikke en reel mulighed for at kontrollere medlemmernes oplysninger om timeforbrug. Derfor er der i dag nogle ydre afgrænsninger, der sikrer, at medlemmets oplyste timeforbrug er sandsynligt.

Udvalget vurderer på den baggrund, at det er uhensigtsmæssigt, hvis både tilladelse til selvstændig virksomhed og kontrollen alene baseres på medlemmets tro og love-erklæringer. Som ved udbetaling af andre offentlige ydelser er det væsentligt, at staten kan kontrollere, om betingelserne for udbetaling er opfyldt. Det vil ikke være tilfældet, hvis retten til efterløn alene bliver baseret på tro og love-erklæringer fra medlemmerne.

Det er således af hensyn til kontrol og den frie konkurrence, at der stilles andre krav til drift af selvstændig virksomhed samtidig med efterløn, end der gør for udførelse af lønarbejde.

Det er blevet foreslået, at overskuddet i virksomheden kan gøres til genstand for, hvor meget efterlønnen reduceres. Som følge heraf vil økonomisk velstillede selvstændige blive underkompenseret, og det modsatte vil være tilfældet for de selvstændige, som har lille eller intet overskud. Forslaget kan derved komme til at virke som erhvervsstøtte til virksomheder, som ikke har genereret et overskud.

Udvalget kan derfor ikke anbefale at anvende denne løsning, som alene er baseret på medlemmets egne oplysninger om arbejdet omfang og på regnskaberne.

Forslag om øget information til de 55-årige om efterløn og selvstændig virksomhed

På workshopen blev det desuden foreslået at øge informationen til a-kassernes medlemmer, der er fyldt 55 år, så de på et tidligt tidspunkt kan indrette sig på enten at fortsætte deres selvstændige virksomhed, lukke/afhænde den eller trappe den ned med henblik på udnyttelse af den fleksible efterlønsordning.

Udvalgets bemærkninger:

Da det ofte kræver mange overvejelser og nogle aktive handlinger at lukke eller reducere en virksomhed, kan udvalget se store fordele ved at informere selvstændige på et tidligt tidspunkt. Øges informationsniveauet og vejledningen til de 55-årige medlemmer, som driver selvstændig virksomhed, får de bedre mulighed for at planlægge og indrette sig på deres tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Samtidig får de mulighed for at få et realistisk billede af fordelene ved at fortsætte virksomheden til pensionsalderen eller måske længere, mulighed for at trappe ned og have begrænset drift af selvstændig virksomhed samtidig med efterløn eller overgå til efterløn på fuld tid og blive vejledt om, hvilke krav der stilles for at gøre dette.

Forslag om forenkling af dokumentationskrav for selvstændig virksomhed

Der er kommet forslag om, at der skal ske en forenkling af dokumentationskravet for, hvornår arbejdstiden og indtægten i en virksomhed er nedsat i en sådan grad, at medlemmet får ret til efterløn. Det er også blevet foreslået, at selvstændige, der går på efterløn, skal have samme muligheder for at lægge en begrænset arbejdsindsats, ligesom lønmodtagere har.

Udvalgets bemærkninger:

Efter gældende regler skal a-kassen sikre sig, at revisorer og særligt sagkyndige, der attesterer økonomiske oplysninger, har den fornødne autorisation. Desuden skal medlemmerne sandsynliggøre over for a-kassen, at virksomheden ikke overskrider rammerne for den ordning, de ønsker at drive virksomhed samtidig med efterløn. Det er i dag ikke tilstrækkeligt med en erklæring fra medlemmet om at ville holde sig inden for rammerne af ordningen.

Det er alene det enkelte medlem selv, der kan kontrollere, hvor mange timer pågældende anvender på sin selvstændige virksomhed. Der er ingen uvildige tredjeparter, der kan oplyse, hvor mange timer medlemmet rent faktisk arbejder. Det er således op til medlemmet selv at holde styr på sine arbejdstimer og indberette disse til a-kassen.

En lønmodtager har derimod en uvildig arbejdsgiver, som kan oplyse, hvor meget lønmodtageren har arbejdet og fået i løn for det udførte stykke arbejde. Der er således direkte adgang til at kontrollere oplysninger om lønarbejde.

Som følge heraf er der ikke den samme mulighed for uvildig kontrol af selvstændigt erhvervsdrivende som med lønmodtagere. Derfor er der fastsat nogle ydre afgrænsninger, der skal være opfyldt, før medlemmet kan få tilladelse til selvstændig virksomhed samtidig med efterløn, så efterløn ikke kommer til at virke som erhvervsstøtte til nogle virksomheder.

Udvalget vurderer på baggrund af ovenstående, at en fjernelse af dokumentationskravet kan medføre, at efterløn kommer til at virke som erhvervsstøtte til nogle virksomheder. Udvalget bemærker, at der ikke ved de skriftlige henvendelser er kommet alternative forslag til, hvordan der kan føres kontrol med selvstændiges oplysninger, og dermed hvordan det kan undgås, at efterløn bliver erhvervsstøtte til selvstændigt erhvervsdrivende i alderen 60 til 65 år.

Forslag om bortforpagtning før overgang til efterløn

Udvalget har modtaget et skriftligt forslag om, at landmænd skal kunne dokumentere ophør med selvstændig virksomhed ved at dokumentere, at jorden er bortforpagtet til en anden i efterlønsperioden.

Udvalgets bemærkninger:

Efter de gældende regler er der allerede mulighed for at ophøre ved bortforpagtning.

Det er en betingelse, at en forpagtningsaftale skal være gensidig uopsigelig i hele efterlønsperioden, for at medlemmet kan anses for ophørt mere end midlertidigt, og dermed blive

berettiget til efterløn. Der gælder ikke særregler for landmænd, som har mulighed for at bortforpagte eller udleje på lige vilkår med andre erhvervsgrupper.

Udvalget mener ikke, der er grund til at udvide adgangen til bortforpagtning og udlejning, da det allerede i dag er en mulighed efter de gældende regler.

Forslag om udtræden ved ansættelse af afløser

Det er skriftligt blevet foreslået, at en selvstændig erhvervsdrivende skal kunne gå på efterløn, hvis der er ansat en fuldtidsafløser for den selvstændige.

Udvalgets bemærkninger:

Der er ens regler for ophør, uanset om man vil søge dagpenge eller efterløn. Der henvises til behandling af forslaget under 'Overdragelse af selvstændig virksomhed ved glidende generationsskifte'.

4.3.3 Sammenfatning vedr. selvstændig virksomhed samtidig med efterløn

Der ligger en udtalt udfordring i at få ældre til at fortsætte på arbejdsmarkedet med såvel lønarbejde som selvstændig virksomhed så længe som muligt, sammenholdt med at det skal være muligt at sikre, at offentlig forsørgelse kun bliver udbetalt til de personer, der er berettiget hertil. Udvalget vurderer det væsentligt, at offentlige ydelser ikke utilsigtet bliver en form for erhvervsstøtte, og dermed forvrider den frie og lige konkurrence.

Som følge heraf kan udvalget ikke anbefale en løsningsmodel, der ligestiller selvstændige med lønmodtagere, baseret på oplysninger, som ikke kan sandsynliggøres eller kontrolleres. Det kan heller ikke anbefales at basere oplysningerne på virksomhedens overskud. Denne løsning kan være med til at favorisere virksomheder med et lille overskud i forhold til virksomheder med stort overskud. En ordning, hvor fradraget i efterlønnen afhænger af overskud, kan derved komme til at virke som erhvervsstøtte til virksomheder, drevet af personer mellem 60 og 65 år, der er tilmeldt efterlønsordningen.

Udvalget anbefaler derimod at fremme initiativer, der kan være med til at forbedre informationen til de 55-årige, som potentielt vil kunne få glæde af at drive selvstændig virksomhed samtidig med efterløn. Det anses for positivt, hvis borgerne får tidligere og bedre information fra a-kasserne, fordi det vil gøre det lettere for den enkelte at indrette sig i forhold til de gældende regler.

4.4 Barselsregler

Udvalget har modtaget skriftlige henvendelser, hvor der efterspørges øget fleksibilitet i barselsreglerne for selvstændige samt en barselsudligningsordning for selvstændige.

4.4.1 Fakta om barselsregler for selvstændige

Selvstændige kan, når de har arbejdet som selvstændige i mindst seks måneder, få barseldagpenge svarende til deres indkomst som selvstændig, dog begrænset af dagpengemaximum på 3.760 kr. om ugen – samme beløb som lønmodtagere.

I dag kan en selvstændig erhvervsdrivende enten få fulde barseldagpenge ved at holde fuld orlov eller halve barseldagpenge ved at genoptage arbejdet på op til halvdelen af den normale ugentlige arbejdstid.

Forslag om barselsudligning for selvstændige

Med den gældende barselsudligningslov er der etableret en økonomisk selv bærende ordning på det private arbejdsmarked, hvor arbejdsgivere får supplerende refusion, når de har afholdt udgifter til løn under barsel. Denne ordning er finansieret ved, at alle private arbejdsgivere skal indbetale bidrag til en barselsudligningsordning. Efter barselsudligningslovens vedtagelse er der opstået et ønske om også at etablere en barselsordning for de selvstændige for at forbedre deres barselsvilkår.

Udvalgets bemærkninger:

En barselsordning for selvstændige rejser en række komplekse problemstillinger, som både har betydning for økonomien og administrationen i en sådan ordning. Der er inden for det næste halvår planlagt en politisk revision af barseludligningsloven, hvor forligskredsen vil tage stilling til eventuelle tilpasninger og justeringer, herunder om ordningen skal udvides. Det indgår allerede i evalueringen, at man også vil se på lønmodtagergrupper, der ligesom selvstændige er uden en arbejdsgiver under barselorlov.

Det er derfor udvalgets holdning, at overvejelserne om en barselsordning for selvstændige må afvente de nært forestående politiske drøftelser, der i øjeblikket er planlagt i forhold til barseludligningsordningen på det private arbejdsmarked.

4.4.2 Sammenfatning vedr. barselsregler

Udvalget finder, at overvejelserne om en barselsordning for selvstændige må afvente de nært forestående politiske drøftelser, der i øjeblikket er planlagt i forhold til barseludligningsordningen på det private arbejdsmarked.

4.5 Sygedagpenge

Udvalget har modtaget en række skriftlige henvendelser, der handler om at sikre selvstændige samme vilkår som lønmodtagere på sygedagpengeområdet.

4.5.1 Fakta om sygedagpenge til selvstændige

Efter sygedagpengeloven er såvel lønmodtagere som selvstændigt erhvervsdrivende berettiget til sygedagpenge.

For at være berettiget til sygedagpenge skal den sygemeldte have en tilstrækkelig tilknytning til arbejdsmarkedet (opfylde beskæftigelseskravet).

Det beskæftigelseskrav, som en selvstændig skal opfylde, er mindst seks måneders drift af selvstændig virksomhed inden for de seneste 12 måneder. Af de seks måneder skal den seneste måned ligge umiddelbart forud for sygefraværet. Virksomheden skal desuden være drevet i mindst halvdelen af den normale overenskomstmæssige ugentlige arbejdstid, dvs. i mindst 18 ½ time.

For lønmodtageres vedkommende gælder et beskæftigelseskrav på mindst otte ugers ansættelse og 74 timers beskæftigelse i forhold til arbejdsgiveren. I forhold til kommunen, som overtager sygedagpengeudbetalingen efter arbejdsgiverperioden på 21 dage, er beskæftigelseskravet på mindst 13 ugers ansættelse og 120 timers beskæftigelse. Som led i genopretningsaftalen vil der i begyndelsen af oktober blive fremsat et forslag om at forlænge de 13 uger til 26 uger og tilsvarende timetallet til 240 timer.

Beskæftigelseskravet i forhold til kommunen kan desuden opfyldes, hvis den sygemeldte:

- er dagpengeberettiget medlem af en a-kasse
- inden for den seneste måned har afsluttet en erhvervsmæssig uddannelse af mindst 18 måneders varighed
- er elev i lønnet praktik i en uddannelse, der er reguleret ved lov
- er ansat i fleksjob

Ikke forsikrede selvstændige er efter de gældende regler som udgangspunkt først berettiget til sygedagpenge efter to ugers sygdom. I modsætning til lønmodtagere, der som hovedregel er berettiget til sygedagpenge fra arbejdsgiveren i de første tre uger. Derefter er såvel selvstændige som lønmodtagere berettiget til sygedagpenge fra kommunen, forudsat at beskæftigelseskravet er opfyldt.

Selvstændige kan efter de gældende regler tegne en forsikring, der giver dem ret til sygedagpenge fra 1. eller 3. fraværsdag. Forsikringen finansieres i et vist omfang af den selvstændige, idet de samlede præmier fastsættes, så de skønnes at dække 55 pct. af udgifterne ved dækning fra 3. fraværsdag og 85 pct. af udgifterne ved dækning fra 1. fraværsdag. Ordningen administreres i dag – sammen med forsikringsordningen for arbejdsgivere – af Økonomistyrelsen.

Forsikringen giver selvstændige den fordel, at de ikke kun i de to første uger, som forsikringen dækker, men i hele resten af fraværperioden er berettiget til 2/3 af sygedagpengemaximum, uanset at de kan dokumentere en indtægt i virksomheden eller ej. En lønmodtager skal dokumentere sin lønindtægt. Ellers er dokumentation for indtægt også en betingelse for den selvstændige.

Mindre private arbejdsgivere kan ligeledes tegne en forsikring, der sikrer dem sygedagpengerefusion i arbejdsgiverperioden. Imidlertid kan alle arbejdsgivere, der har en ansat med en væsentlig forøget fraværstrisiko på grund af en langvarig eller kronisk lidelse, indgå en aftale, der sikrer arbejdsgiveren sygedagpengerefusion i arbejdsgiverperioden. Det er en

forudsætning, at fraværet skønnes at medføre mindst ti fraværsdage om året. Aftalen indgås mellem den sygemeldte og arbejdsgiveren for op til to år og skal godkendes af kommunen.

Denne adgang til sygedagpenge i egenperioden har en selvstændig, der ikke har tegnet en forsikring, ikke.

Den selvstændige skal anmelde sygefravær til kommunen senest tre uger efter første fraværsdag. Hvis den selvstændige har sikret sig ret til sygedagpenge fra 1. eller 3. fraværsdag, skal anmeldelsen ske senest en uge efter sygedagpengere Rettens indtræden. Grundlæggende svarer anmeldelsesvilkårene til lønmodtagerens.

Selvstændige har ret til sygedagpenge på grundlag af arbejdsfortjenesten ved virksomheden. Dog maksimalt 3.760 kr. pr. uge – samme sygedagpengemaksimum som lønmodtagere. Til selvstændige, der er delvis uarbejdsdygtige på grund af sygdom, udbetales $\frac{3}{4}$ af sygedagpengebeløbet pr. uge ved fuldt fravær, hvis den selvstændige højst kan udføre $\frac{1}{4}$ af sit normale arbejde og halvdelen af sygedagpengebeløbet pr. uge ved fuldt fravær, hvis den selvstændige højst kan udføre halvdelen af sit normale arbejde. Lønmodtagere derimod er berettiget til sygedagpenge i forhold til timeløn og timetal, og timetallet for hvilket, der ydes sygedagpenge, kan således ligge mellem fire og 37 timer set på ugebasis, idet der ikke kan ydes sygedagpenge for en uarbejdsdygtighed på mindre end fire timer.

Som dokumentation for den selvstændiges arbejdsfortjeneste anvendes skattemyndighedernes årsopgørelse for det seneste regnskabsår på grundlag af selvangivelsen. Selvstændige, der har drevet virksomhed i en kortere periode, og derfor ikke har indgivet selvangivelse, kan vælge, om han ønsker den seneste årsopgørelse som lønmodtager lagt til grund for beregningen, eller et revisorattesteret regnskab for virksomheden beregnet på et år. En selvstændig, der derimod har haft den selvstændige virksomhed i så lang en periode, at der foreligger en selvangivelse, kan ved beregningen af sygedagpenge kun lægge indtægten som selvstændig til grund. Dette gælder uanset, at virksomheden f.eks. startede som en bibeskæftigelse og den ved sygdommen fuldtidsselvstændige tidligere inden for det seneste regnskabsår også havde en indtægt som lønmodtager.

Dagpengene udbetales efter en fem-dages uge fra mandag til fredag med lige store andele pr. dag. Sygedagpenge til lønmodtagere udbetales efter en fem dages uge, der ikke ligger på bestemte ugedage. Det betyder, at der for lønmodtagere også kan udbetales sygedagpenge for sygdom, der ligger på arbejdsdage lørdag og søndag.

De øvrige regler, herunder reglerne om uarbejdsdygtighed, opfølgning, bortfald af sygedagpenge, varighedsbegrænsning, forlængelsesmuligheder, er ens for lønmodtagere og selvstændige.

Forslag om at selvstændige får mulighed for en § 56-aftale (mulighed for sygedagpenge fra 1. dag)

Efter den gældende § 56 i sygedagpengeloven kan lønmodtagere, der har en væsentlig forøget fraværskisiko på grund af en langvarig eller kronisk lidelse, indgå en aftale med arbejdsgiveren, som

sikrer arbejdsgiveren sygedagpengerefusion i arbejdsgiverperioden. Det er en forudsætning, at fraværet skønnes at medføre mindst ti fraværsdage om året. Aftalen indgås mellem den sygemeldte og arbejdsgiveren for op til to år og skal godkendes af kommunen.

Som led i beskæftigelsesministerens udspil til afbureaukratisering har ministeren foreslået, at selvstændige - ligesom lønmodtagere - får adgang til at indgå en § 56-aftale, som sikrer dem sygedagpenge fra 1. dag.

Udvalgets bemærkninger:

Udvalget gør opmærksom på, at forslaget allerede indgår i beskæftigelsesministerens udspil til afbureaukratisering.

Forslag om fem-dages sygedagpenge for selvstændige – som for lønmodtagere

Som led i beskæftigelsesministerens udspil til afbureaukratisering har ministeren foreslået, at der indføres en fem-dages sygedagpengeuge til selvstændige uden begrænsning på, hvilke af ugens dage der kan udbetales sygedagpenge på. Bestemmelsen foreslås formuleret som bestemmelsen for lønmodtagere, hvorefter en 5 dages uge er et udgangspunkt, som kan fraviges, hvis der gives oplysning om en anden form for uge.

Udvalgets bemærkninger:

Udvalget gør opmærksom på, at forslaget allerede indgår i beskæftigelsesministerens udspil til afbureaukratisering.

Forslag om harmonisering af beskæftigelseskravet for selvstændige og lønmodtagere

Som led i beskæftigelsesministerens udspil til afbureaukratisering har ministeren foreslået at ændre beskæftigelseskravet, så selvstændiges beskæftigelseskrav harmoniseres med kravet til lønmodtagere.

Udvalgets bemærkninger:

Udvalget gør opmærksom på, at forslaget allerede indgår i beskæftigelsesministerens udspil til afbureaukratisering.

4.5.2 Sammenfatning vedr. sygedagpenge

Udvalget bemærker, at forslagene, der vedrører sygedagpenge til selvstændige (mulighed for § 56-aftale, fem-dages sygedagpengeuge som for lønmodtagere og harmonisering af beskæftigelseskrav), allerede indgår i beskæftigelsesministerens udspil til afbureaukratisering. Udvalget henviser derfor til denne proces.

4.6 Folkepension og genvundne afskrivninger

Udvalget har modtaget et skriftligt forslag om, at det er et problem - for især selvstændige landmænd – at genvundne afskrivninger medregnes i forbindelse med beregning af grundlag for folkepension ved salg af ejendom.

4.6.1 Fakta om folkepension og genvundne afskrivninger

Folkepensionens grundbeløb beregnes på grundlag af pensionistens indtægt ved personligt arbejde. Indtægter ved personligt arbejde efter lovens § 27, stk. 1, omfatter lønindtægt eller indtægt, der midlertidigt træder i stedet herfor, samt indtægt fra egen virksomhed, i hvis drift den pågældende tager aktivt del, hvis disse indtægter indgår i den personlige indkomst efter personskatteovens § 3, stk. 1. Opgørelsen af indtægterne følger de indtægtsbegreber, som SKAT anvender. Hensigten hermed er at sikre en gennemskuelighed og ensartethed mellem på den ene side skattesystemets indtægtsbegreber, herunder beskatningsgrundlaget, og på den anden side de sociale systemers brug – herunder i de situationer, hvor en social ydelse er indtægtsafhængig

En person, som foretager afskrivninger på sin faste ejendom, får en skattemæssig fordel på afskrivningstidspunktet. Genvindes afskrivningerne på et senere tidspunkt, vil de genvundne afskrivninger fremgå af skatteoplysningerne. Udgangspunktet i pensionsreglerne er, at det er oplysningerne hos SKAT, der lægges til grund for beregning af indtægter.

4.6.2 Sammenfatning vedr. folkepension og genvundne afskrivninger

Udvalget finder samlet set, at der er væsentlige fordele ved at anvende ensartede indkomstbegreber mv. i skatte- og sociallovgivningen. Udvalget mener på den baggrund ikke, at det er formålstjenligt at lave en undtagelse for dette i forhold til genvundne afskrivninger.

4.7 A-kassernes rådgivning og vejledning af selvstændige

Ifølge kommissoriet er udvalget blevet bedt om at sætte fokus på a-kassernes rådgivning og vejledning af selvstændige. Området er derfor også blev behandlet på den afholdte workshop.

4.7.1 Fakta om a-kassernes rådgivning og vejledning af selvstændige

Minimumskravene til a-kassernes informations- og vejledningspligt er fastsat i bekendtgørelse nr. 177 af 19. februar 2007 om en a-kasses pligt til at vejlede mv. med senere ændringer og tilhørende vejledninger.

Formålet med vejledningspligten er at give medlemmerne viden om det samspil mellem rettigheder og pligter, som er grundlæggende i arbejdsløshedsforsikringssystemet. Det gælder især i forhold til at give medlemmerne en forståelse for deres rolle i det arbejdsmarkedspolitiske system, herunder at deres rettigheder er betinget af, at de står til rådighed for arbejdsmarkedet og dermed reelt kan medregnes som en disponibel arbejdskraftreserve.

I gennem årene med flere arbejdsmarkedsreformer er der opstået nye krav til indholdet i vejledningen af de ledige. Blandt andet er arbejdsmarkedsindsatsen blevet mere individualiseret og målrettet mod det enkelte medlem. Samtidig er dokumentationen for opfyldelse af rådighedsbetingelserne i højere grad knyttet til medlemmernes evne og vilje til at deltage i aktivering. I den forbindelse har også vejlednings- og informationsindsatsen fået en mere udtalt betydning for sammenhængen i den samlede arbejdsmarkedsindsats, og der er blevet lagt stadig større vægt på den individuelle og situationsbetingede vejledningsindsats.

A-kasserne har en generel vejledningspligt. Den obligatoriske, generelle vejledningsindsats i a-kasserne skal ske ved ledighedens indtræden, hvor a-kasserne skal vejlede nyledige medlemmer om betydningen af pligten til at stå til rådighed for arbejdsmarkedet, pligtens nærmere indhold og konsekvenserne af at afslå formidlet arbejde eller afslå ellerophøre med aktiveringstilbud.

A-kasserne har også en konkret vejledningspligt i særlige tilfælde, som er defineret i reglerne. Det gælder f.eks., når et ledigt medlem arbejder på nedsat tid, ønsker at deltage i undervisning, rejser til udlandet, er i restance, ønsker at melde sig ud mv.

Ud over ovenstående skal a-kasserne konkret vejlede medlemmer, der driver selvstændig virksomhed, om at ret til dagpenge kræver, at virksomheden har været drevet i væsentligt omfang. Det vil sige, at arbejdet i virksomheden skal have haft et omfang, der kan sidestilles med lønarbejde i over 30 timer om ugen. Denne vejledning skal finde sted ved optagelse, ved overflytning og ved statusskift fra lønmodtager til selvstændig.

Når et medlem oplyser, at pågældende driver selvstændig virksomhed som bibeskæftigelse, skal a-kassen endvidere vejlede konkret om den særlige rådighedsforpligtelse, reglerne om fradrag i dagpengene og om den begrænsede periode med ret til dagpenge. Derudover skal a-kassen – i god tid før udløb af den begrænsede dagpengeret – informere medlemmet herom.

4.7.2 Udfordringer

På workshopen den 26. oktober 2010 blev der generelt peget på, at lovgivningen er kompleks og kompliceret, og at det er svært for a-kasserne at vejlede medlemmerne, jf. bilag 7.6.

Samtidig er der en høj klagefrekvens i sager om selvstændige, fordi der er en kløft mellem selvstændiges ”ånd” og systemet, på grund af manglende afstemning af forventninger. Selvstændige føler sig mistænkeliggjorte på grund af ”tonen” og omfanget af dokumentation.

Udvalgets bemærkninger:

Ud over de ovenfor anførte minimumskrav til a-kassernes informations- og vejledningspligt har a-kassen altid pligt til at give hvert enkelt medlem individuel og personlig vejledning, både når medlemmet har behov for det, og når det er et krav efter reglerne i bekendtgørelsen.

Det skal bemærkes, at der indtil for nogle få år siden kun var et par a-kasser, som forsikrede selvstændigt erhvervsdrivende. I dag kan a-kasserne selv vælge, om de vil optage selvstændigt erhvervsdrivende. A-kasserne bør derfor afstemme medlemmernes forventninger med deres muligheder for vejledning og rådgivning.

Det er således udvalgets vurdering, at det må være a-kassernes ansvar at leve op til de krav om vejledning og rådgivning, som reglerne udstikker.

For så vidt angår a-kassernes ønske om at kunne indsamle alle oplysninger om den selvstændige i forbindelse med udbetaling af dagpenge, skal udvalget bemærke, at selvstændige ikke er omfattet af reglerne om e-indkomst. De oplysninger, der indberettes til e-indkomstregistret om medarbejdende ægtefæller, som har indgået lønftale med deres ægtefælle, kan ikke anvendes til brug for beregning af dagpengesats. Årsagen er, at medarbejdende ægtefæller, som har indgået lønftale, stadig vil have status som selvstændige i forsikringssystemet.

4.7.3 Sammenfatning vedr. a-kassernes rådgivning og vejledning af selvstændige

Det er udvalgets vurdering, at a-kasserne i kraft af deres pligt til at vejlede i henhold til reglerne selv bør sikre, at deres medlemmer får en vejledning og rådgivning, der i større grad opfylder medlemmernes forventninger. Dette set i lyset af, at a-kasserne i dag selv vælger, om de vil forsikre selvstændige.

Med hensyn til ønsket om at kunne indsamle alle oplysninger om den selvstændige i forbindelse med udbetaling af dagpenge, må udvalget konstatere, at selvstændige ikke er omfattet af e-indkomstregistret.

4.8 Ankestyrelsens sagsbehandlingstider

Ifølge kommissoriet skal udvalget sætte fokus på sagsbehandlingstiderne i Ankestyrelsen.

Udvalgets bemærkninger:

Beskæftigelsesministeren skrev i marts 2010 til socialministeren og bad om at få sat fokus på at få bragt den samlede sagsbehandlingstid ned, således at bl.a. personer, der har drevet selvstændig virksomhed, ikke må vente (for) længe på at få en endelig afklaring af deres økonomiske situation.

Ankestyrelsen havde på forespørgsel udtalt, at Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg behandler ca. 700 sager om året efter lov om arbejdsløshedsforsikring mv., jf. tabel 4.1.

Tabel 4.1: Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i mdr. / antal afsluttede sager

	2008		2009	
	Sagsbehandlingstid i måneder	Sager i alt	Sagsbehandlingstid i måneder	Sager i alt
Generelt for området arbejdsløshedsforsikring	8,3	748	6,3	599
Sager om selvstændig virksomhed, herunder sager om ægtefæller, der ønsker at udtræde af ægtefællens virksomhed	11,3	68	9,6	53

Den længere sagsbehandlingstid i sidstnævnte sagskategori skal ses på baggrund af det forhold, at der er tale om sager med komplekse problemstillinger, og at det ofte er nødvendigt at indhente yderligere oplysninger i disse sager.

Som en følge af de organisatoriske ændringer i forbindelse med sammenlægningen af Arbejdsmarkedets Ankenævn og Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg er det nu muliggjort fremadrettet at iværksætte ændrede sagsbehandlingsprocedurer med henblik på en hurtig afvikling af sagerne.

4.8.1 Sammenfatning vedr. Ankestyrelsens sagsbehandlingstider

For så vidt angår varigheden af Ankestyrelsens sagsbehandlingstider, er det udvalgets opfattelse, at socialministeren har taget hånd om sagen.

4.9 Standardiseret social beskyttelse for selvstændige (EU-arbejde)

Ifølge kommissoriet er udvalget blevet bedt om at se på, om selvstændigt erhvervsdrivende og medarbejdende ægtefæller stilles ringere end andre i EU inden for arbejdsmarkeds- og sociallovgivningen.

4.9.1 Fakta om vilkår for selvstændigt erhvervsdrivende herhjemme og i EU/EØS

Social sikring – såvel omfattet af arbejdsmarkedslovgivning som sociallovgivning – er nationale anliggender. Det vil sige, at det er op til det enkelte medlemsland at beslutte, om og i givet fald hvordan selvstændigt erhvervsdrivende skal være omfattet af disse lovgivninger. I Danmark er selvstændige og medarbejdende ægtefæller ikke stillet ringere end lønmodtagere, der f.eks. modtager arbejdsløshedsydelse og sygedagpenge.

(EF) forordning nr. 883/04 om koordinering af de sociale sikringsordninger regulerer koordination mellem de nationale sociale sikringsordninger. Det følger af, at social sikring som nævnt er et

nationalt anliggende. Der er derfor ikke tale om EU-regler, som harmoniserer de nationale lovgivninger. Derfor vil der være situationer under (EF) forordning nr. 883/04, hvor en person kan have ret til en ydelse enten efter sit bopæls- eller beskæftigelseslands lovgivning, og hvor samme ydelse ikke nødvendigvis findes i et andet medlemsland. Koordineringsreglerne har direkte retsvirkning i alle medlemslande.

Den tidligere forordning (EØF) nr. 1408/71 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændigt erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, omfattede ikke alle aspekter af rettigheder for selvstændigt erhvervsdrivende i forhold til lønmodtagere. Efter den nye forordning (EF) nr. 883/04 har selvstændigt erhvervsdrivende rettigheder på lige fod med lønmodtagere i koordineringsreglerne, f.eks. ved medregning af forsikrings- og beskæftigelsesperioder for opfyldelse af ret til arbejdsløshedsdagpenge. Over halvdelen af EU-landene har dog ikke arbejdsløshedsforsikring for selvstændigt erhvervsdrivende.

Selvstændigt erhvervsdrivendes sociale beskyttelse er løbende blevet forbedret – herunder for første gang ret til barselsorlov – ifølge ny EU-lovgivning, som trådte i kraft august 2010. Direktiv 2010/41/EU om selvstændigt erhvervsdrivende og medhjælpende ægtefæller forbedrer den sociale beskyttelse af kvinder på arbejdsmarkedet. Medlemslandene skal som hovedregel implementere direktivet inden for to år, idet det harmoniserer reglerne på området.

I EU-direktiv 2000/78/EF af 27. november 2000 fik selvstændige også bedre generelle rammebestemmelser i forhold til ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv.

Udvalgets bemærkninger:

Udvalget finder ikke, at der på baggrund af ovenstående er grundlag for at gå videre med denne problemstilling.

4.9.2 Sammenfatning vedr. standardiseret social beskyttelse for selvstændige (EU-arbejde)

Udvalget konstaterer, at det ifølge EU-reglerne er et nationalt anliggende om og i givet fald, hvordan selvstændige skal være omfattet af de enkelte landes lovgivninger. Det er derfor udvalgets vurdering, at der ikke er grundlag for at gå videre med denne problemstilling.

5 Selvstændigt erhvervsdrivendes erhvervsforhold

Det er vigtigt for danske virksomheder, at der er en velfungerende erhvervsinfrastruktur. Derfor arbejdes der løbende på at skabe konkurrencedygtige rammer for hele det danske erhvervsliv, herunder selvstændigt erhvervsdrivende. Det er dog væsentligt fortsat at have fokus på at styrke den danske iværksætterkultur og vækstvilkårene for selvstændigt erhvervsdrivende.

Der er mange forskellige forhold, der har betydning for virksomhedernes vilkår. F.eks. administrative byrder, finansiering, kultur og kompetencer, rådgivning samt makroøkonomiske forhold etc. Langt de fleste rammevilkår påvirker selvstændigt erhvervsdrivende på samme måde som andre virksomheder. Anderledes forholder det sig på de områder, hvor der er særlig lovgivning og regler for selvstændige. Det gælder f.eks. skatteområdet og beskæftigelsesområdet, der behandles i særskilte afsnit.

I dette kapitel undersøges erhvervsvilkårene for selvstændigt erhvervsdrivende med udgangspunkt i kommissoriet, og de udfordringer aktører på området har fremhævet. Der er blevet peget på, at der er kommunale forskelle på den erhvervsvejledning, selvstændige har adgang til, og at indsatsen på området kan styrkes. Endvidere er adgangen til risikovillig kapital blevet udpeget som et område, hvor selvstændige har udfordringer. Sidst, men ikke mindst, er der blevet peget på udfordringer i forhold til regler omkring administration, registrering og indberetninger, der ønskes lettet.

5.1 Kommunal erhvervsservice

Det er af aktører på området blevet foreslået, at alle kommuner skal formulere en klar servicepolitik for rådgivning til iværksættere og selvstændige, og at denne politik skal være tilgængelig på kommunens hjemmeside. Endvidere at alle iværksættere og selvstændige får ret til én personlig kontaktperson i kommunen, som håndterer alle henvendelser til såvel kommunerne som andre offentlige instanser.

Adgang til kompetent offentlig vejledning og privat rådgivning, der møder virksomhedernes behov i forbindelse med f.eks. opstart, drift og vækst, er vigtig for virksomhederne. Derfor er der gennem en årrække også fokuseret på at skabe et velfungerende og sammenhængende rådgivningssystem, der bl.a. består af innovationsmiljøerne, GTS-institutterne og Eksportrådet. I 2007 blev de fem væksthuse oprettet. De udgør knudepunkter i det sammenhængende offentlige erhvervsfremmesystem og i samarbejdet med det private rådgivermarked. Fra 2011 overgår væksthuse til kommunerne. Der bliver dermed mulighed for at skabe et endnu mere effektivt samspil mellem de lokale erhvervskontorer og væksthuse. Forslagene om kommunal erhvervsservicepolitik og én personlig kontaktperson handler om, hvordan den kommunale erhvervsservice organiseres, og er et kommunalt anliggende, der ligger uden for rammerne af udvalgets arbejde.

Endvidere vil udvalget henlede opmærksomhed på den netop etablerede portal Vækstguiden og det tilknyttede call-center samt væksthuses rådgiverbørs, jf. boks 5.1.

Boks 5.1: Vækstguiden og Rådgiverbørsen*Vækstguiden*

Vækstguiden (www.vaekstguiden.dk) og det tilknyttede call-center, der giver et samlet overblik over alle offentlige tilbud inden for finansiering og vejledning/rådgivning, der kan bidrage til at skabe vækst og udvikling i virksomheder. Initiativet er lanceret i november 2010.

Rådgiverbørsen

Væksthusenes rådgiverbørs (www.raadgiverboersen.dk), hvor man kan få overblik over udbuddet af private rådgivere og finde præcis de kompetencer, der er behov for. Rådgiverbørsen er netop udvidet, så man også kan udbyde løsninger af konkrete opgaver.

5.2 Adgang til risikovillig kapital

Det er af aktører på området for selvstændiges vilkår blevet foreslået, at Vækstfonden får en større rolle i formidling af risikovillig kapital til videnbaserede iværksættere med stort udviklingspotentiale. Herunder at der skal særlig fokus på de virksomheder, der endnu ikke har en størrelse, så de er modne til ventureinvesteringer.

Adgang til risikovillig kapital er et vigtigt rammevilkår for hele erhvervslivet, ikke kun for selvstændige. Krisen har betydet, at mange virksomheder har haft sværere ved at få adgang til kapital end i perioden inden krisen, hvor det var nemmere at finde finansiering til etablering, drift og udvikling af virksomheder, herunder lånekapital i pengeinstitutterne. Der har dog ikke været tale om en decideret kreditlemme.

Allerede før krisen satte ind, blev der gjort meget for at lette sunde virksomheders adgang til kapital. Der er bl.a. indført en iværksætterordning som supplement til den allerede gældende etableringskontoordning, der giver mulighed for at foretage opsparing med fradrag i den personlige indkomst. Personer, der ønsker at starte egen virksomhed, har ikke altid den nødvendige opsparing til at købe maskiner og bygninger til brug for virksomheden. Formålet med ordningerne er at give et skattemæssigt incitament til opsparing forud for opstart af virksomhed. Der er desuden et forslag på skatteministerens lovprogram 2010/2011, som vil forbedre ordningerne med virkning fra indkomståret 2010. Det drejer sig bl.a. om, at indskudsreglerne forbedres, at den såkaldte etableringsgrænse, der har betydning for, hvornår man kan hæve de indsatte midler, nedsættes, og at der gives mulighed for, at midlerne også vil kunne anvendes til at afholde udgifter til f.eks. leasing af driftsmidler.

Derudover er Erhvervspakken for små og mellemstore virksomheder fra september 2009 en målrettet midlertidig indsats, på godt 4 mia. kr., der bl.a. har styrket små og mellemstore virksomheders muligheder for eksport og adgangen til risikovillig kapital. Det gælder både i form af bedre lånemuligheder ved at styrke lånegarantiordningerne kom-i-gang-lån og Vækstkaution, jf. boks 5.2, og ved at tilføre markedet for risikovillig kapital 500 mio. kr. Det er i september 2010 aftalt at forlænge indsatsen til og med 2011 og at justere indsatsen, blandt andet ved at opprioritere kom-i-gang-låneordningen med 100 mio. kr. inden for den samlede ramme.

Boks 5.2: Kom-i-gang-lån og Vækstkaution

Kom-i-gang-lån

Kom-i-gang-lån er en kombineret lånegaranti- og rådgivningsordning, som administreres af Vækstfonden. Du kan få kom-i-gang-lån ved at henvende dig i dit pengeinstitut. Som iværksætter kan du opnå lån på op til 1 mio. kr. med en statsgaranti på 75 pct. Samtidig får du tilbud om rådgivning i virksomhedsstart. For garantien betaler du en engangspræmie på 3 pct. af lånets hovedstol. Du betaler ikke nogen løbende præmie. For at komme i betragtning som iværksætter skal din virksomheds CVR-nummer være mindre end tre år gammelt.

Vækstkaution

Vækstkaution er en lånegarantiordning, hvor staten gennem Vækstfonden kautionerer for 75 pct. af dit bank- eller realkreditlån på op til 10 mio. kr. Penge- eller realkreditinstituttet yder selve lånet. Vækstkaution kan ydes til finansiering af forretningsudvikling og de tilhørende driftsudgifter. Forretningsudvikling omfatter eksempelvis ejerskifte, anlægsinvesteringer, udvikling af nye og forbedrede produkter samt iværksætteri. Prisen for en vækstkaution består af en stiftelsesprovision på 2 pct. af garantibeløbet og en årlig præmie på 1,25 pct. af det nedskrevne garantibeløb. Alle virksomheder med op til 100 ansatte har mulighed for at søge om Vækstkaution. Der tilstræbes en behandlingstid på maksimalt tre uger.

På trods af indsatsen kan det dog fortsat være en udfordring for iværksættere og små og mellemstore virksomheder med vækstpotentiale at få adgang til risikovillig kapital. Derfor har regeringen taget initiativ til at indgå en aftale med pensionssektoren om risikovillig kapital til iværksættere og små og mellemstore virksomheder med vækstpotentiale. Regeringen har med finansloven for 2011 skabt de økonomiske rammer for, at der kan indgås en aftale med pensionssektoren.

Regeringen vil endvidere styrke indsatsen i væksthuse for at gøre virksomheder med vækstpotentiale mere parate til at modtage risikovillig kapital. Derfor etableres en kapitalcoach-ordning, der i 2011 skal bane vejen for flere vækstvirksomheder. Ordningen vil give 250 virksomheder adgang til en kapitalcoach, op mod 1000 virksomheder vil få adgang til en privat lånespecialist for en dag, og op til 2500 virksomheder vil blive inviteret til workshop om at lease udstyr, låne penge mv. Ordningen skal sikre, at det ikke er mangel på viden og erfaring, der hindrer virksomheder med vækstplaner i at få fat i den nødvendige finansiering.

Det er udvalgets vurdering, at der allerede gøres en massiv og bred indsats i forhold til at styrke adgangen for risikovillig kapital for hele erhvervslivet. Både i forhold til egen og fremmedkapital. Hvad angår det konkrete forslag om, at Vækstfonden får en større rolle i forhold til videnbaserede iværksættere med et stort udviklingspotentiale, men som ikke er modne til ventureinvesteringer, er det udvalgets vurdering, at det arbejde allerede foregår i innovationsmiljøerne, og at nye tilbud i væksthuse om at hjælpe virksomheder med at blive mere kapitalparate er med til at imødekomme de behov, der måtte være på området. Det er derfor udvalgets vurdering, at der ikke er behov for en særlig indsats i forhold til selvstændiges adgang til og vejledning om risikovillig kapital.

5.3 Færre administrative byrder

Der er områder, hvor selvstændigt erhvervsdrivende ikke møder de samme regelsæt som andre virksomheder og lønmodtagere. Der er forskelle i reglerne for forskellige ejerformer. Regelforskellene er begrundet i, at der ikke skabes ubalancer mellem selvstændigt erhvervsdrivende

og andre grupper på arbejdsmarkedet. De forskellige juridiske og skattemæssige forhold, der knytter sig til forskellige selskabsformer og selvstændigt erhvervsdrivende, giver den enkelte mulighed for at afveje fordele og ulemper ved de forskellige former og at vælge den, der passer bedst, f.eks. i forbindelse med stiftelse af virksomheden.

Der stilles f.eks. forskellige krav til administration, indberetninger mv. for selvstændigt erhvervsdrivende og andre virksomheds- og selskabsformer. Der er i forbindelse med udvalgsarbejdet fremsat ønsker om, at selvstændiges administrative byrder lettes, og at krav og regler forenkles, så de er lettere at forstå og få overblik over.

5.3.1 Enkeltmandsvirksomhed (selvstændige) ctr. selskaber

Selvstændige bruges ikke som begreb i virksomheds- og selskabslovgivning. I stedet anvendes i denne sammenhæng begrebet enkeltmandsvirksomheder. Der findes ikke en enkelt lov, som omfatter alle forhold for enkeltmandsvirksomheder i forbindelse med for eksempel registrering, administration, regnskabskrav og andre indberetninger mv. Regler og krav er i stedet beskrevet i en række forskellige love og bekendtgørelser. For eksempel Lov om visse erhvervsdrivende virksomheder, Anmelderbekendtgørelsen, CVR-loven, Årsregnskabsloven mv.

Virksomhedsregistreringer sker hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, der er registreringsmyndighed for selskaber og virksomheder, der er registreringspligtige efter de virksomheds- og selskabsretlige regler. Herudover foretager styrelsen registrering af virksomheder, der er anmeldelsespligtige efter de skatteretlige regler.

Fordele og ulemper ved at registrere sin virksomhed som enkeltmandsvirksomhed i forhold til andre selskabsformer

Virksomheds- og selskabsformerne adskiller sig fra hinanden i bl.a. økonomisk, hæftelsesmæssig og organisatorisk henseende. Valget afhænger i stor udstrækning af, hvilken type virksomhed man påtænker at starte, om man starter den alene eller sammen med andre, hvilken risiko man er villig til at løbe, og hvor stor kapital man har mulighed for at bruge i forbindelse med virksomheden.

Karakteristisk for enkeltmandsvirksomheden er, at der kun er én ejer af virksomheden, som vil kunne træffe alle beslutningerne om den daglige drift. I et interessentselskab (I/S) og et kommanditselskab (K/S) er spørgsmålet ofte reguleret i interessentskabskontrakten eller anden aftale mellem interessenterne. For aktie- og anpartsselskabers vedkommende er der ud over en eventuel aftalemæssig regulering også omfattende lovmæssige reguleringer af ejer- og deltagernes handlemuligheder.

Stiftelsen, den daglige ledelse og drift af enkeltmandsvirksomheden er således i forhold til opfyldelse af krav og regler enklere end for selskaber.

I enkeltmandsvirksomheden hæfter man med hele formuen, også den private formue, som man måske ikke opfatter som en del af virksomheden. I et interessentskab hæfter deltagerne personligt, ubegrænset og solidarisk for alle virksomhedens forpligtelser. Et K/S ligner I/S'et ved, at der er flere

deltagere. Den afgørende forskel er hæftelsesformen, hvor komplementarerne hæfter personligt, uden begrænsning og solidarisk, mens en eller flere af de øvrige deltagere kun hæfter begrænset.

Der er altså en mere begrænset personlig risiko forbundet med at starte et selskab frem for at drive virksomhed som et enkeltmandsfirma. Forskellen mellem de to former for virksomhed udviskes dog i et vist omfang, idet mange kreditgivere forlanger personlig kaution fra indehaveren, hvis der er tale om et selskab med begrænset ansvar. Det vil typisk være banker, som forlanger dette, mens kaution kun sjældent forekommer ved kreditkøb fra leverandører. Ansvarsforsikringer kan i øvrigt ved entrepriser og tjenesteydelser i vidt omfang tjene samme behov som et selskabs begrænsede ansvar.

Loven stiller ikke særlige kapitalkrav til enkeltmandsvirksomheden. Enkeltmandsvirksomheden kan således starte, uden at man har skudt penge ind i virksomheden. Der stilles heller ikke krav om et kapitalindskud fra deltagerne i et I/S eller et K/S. Spørgsmålet om eventuelt indskud aftales dog normalt i forbindelse med oprettelsen af interessentselskabet eller K/S'et. Til forskel herfra kræves der som minimum kr. 80.000 ved stiftelsen af et ApS og kr. 500.000 ved stiftelsen af et A/S. Der stilles altså ikke samme kapitalkrav til stiftelse af et enkeltmandsfirma som selskaber.

For virksomheder, der har brug for at tiltrække kapital til udvidelse, kan den større regulering, der følger med anparts- eller aktieselskaber, være en fordel, idet der herved skabes større klarhed over pligterne for den daglige drift af selskabet og dermed en bedre sikring af de ejere, som alene har indskudt kapital, men står uden for den daglige drift. Etableringen af et aktieselskab åbner mulighed for at nå en bredere kreds af investorer, herunder ved en børsnotering.

5.3.2 Opstart af selvstændig virksomhed

Registrering af selvstændig eller enkeltmandsvirksomhed

Afsnittet omhandler regler, lovgivning og processer på Erhvervs- og Selskabsstyrelsens område, der knytter sig til det at registrere enkeltmandsvirksomhed.

Der stilles ikke særlige krav til stiftelsen af en enkeltmandsvirksomhed, et I/S eller et K/S. Dette kan således stiftes alene ved en eller flere personers beslutning om at gå i gang med at drive denne form for virksomhed.

Såvel enkeltmandsvirksomheder, som I/S'er og K/S'er er dog omfattet af visse af reglerne i Lov om erhvervsdrivende virksomheder (LEV), herunder kapitel 2 om brug og beskyttelse af virksomhedsnavn.

Da der ikke er en registreringspligt efter de virksomhedsretlige og selskabsretlige regler for enkeltmandsvirksomheder, I/S'er og K/S'er, kan disse efter CVR-loven ikke få et CVR-nummer, medmindre de skal registreres efter de skatteretlige regler for f.eks. moms eller indeholdelse af A-skat. Dette kan i sig selv give udfordringer i forhold til leverandører og kunder, der efterspørger et CVR-nummer til registrering i deres systemer. For eksempel udstedelse af benzinkort eller i forbindelse med deres regnskabssystem. En udvidelse af adgangen til at få et CVR-nummer, vil dog kræve store investeringer i it-systemer.

Enkeltmandsvirksomheder er ikke forpligtet til at lave et årsregnskab efter årsregnskabslovens regler, medmindre f.eks. pengeinstitutter stiller krav herom, jf. årsregnskabslovens § 3. De skal dog have et bogholderi, som skal føres i overensstemmelse med bogføringsloven.

SKAT stiller krav om, at virksomhederne anmeldes til SKAT, uanset om man i øvrigt er forpligtet til at lave et årsregnskab eller ej, hvis man driver momspligtig virksomhed, har ansatte eller skal betale andre afgifter. Endvidere stilles der krav om indsendelse af et regnskab, evt. suppleret med yderligere oplysninger i forbindelse med selvangivelsen. For visse I/S'er og K/S'er er der også krav om udarbejdelse af et regnskab efter årsregnskabsloven, således som det kendes fra ApS'er og A/S'er. Det gælder således, hvis samtlige deltagere i et I/S eller et K/S har begrænset ansvar.

Anmeldelse af virksomhederne efter de skatteretlige regler skal rettes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen efter reglerne i anmelderbekendtgørelsen.

Sammenfattende vurderes det, at de gældende regler for registrering af enkeltmandsvirksomheder er enklere end de regler, der gælder for selskaber, for eksempel ApS'er og A/S'er. Man kan således påbegynde sin virksomhed uden en virksomheds- og selskabsretlig registrering og uden udarbejdelse af f.eks. vedtægter, stiftelsesdokument, kapitaldokumentation mv. Formelt skal der indsendes en skattemæssig anmeldelse senest otte dage før virksomheden går i gang.

Konkret er der også stillet forslag om, at de forskellige muligheder for at tilmelde sig sociale forsikringsordninger skal angives i forbindelse med registrering af ny virksomhed i CVR, så man bliver oplyst om, at man ikke er dækket pr. automatik. Det kan f.eks. dreje sig om AES-forsikring, sygdom, ulykke m.m.

I dag har man kun mulighed for at lade sig registrere til ATP. Udvalget er oplyst om, at det vil kræve store it-investeringer og en grundlæggende ændring af CVR-registret, hvis reglerne for registrering af enkeltmandsvirksomheder skal udvides til at omfatte øvrige forsikringsordninger. Det vurderes derfor at ligge uden for rammerne af udvalgets kommissorium at anbefale disse ændringer. Baggrunden er, at ændringer i CVR-registreringssystemet af den ansvarlige myndighed vurderes ikke at bidrage positivt til den generelle registreringsproces, men derimod vil gøre registreringen mere kompleks. Endvidere vil sådanne ændringer pålægge flere offentlige myndigheder såvel som private virksomheder omfattende og omkostningstunge systemændringer, ligesom dataudveksling mellem myndighederne om disse oplysninger ikke er mulig i dag. Endvidere vil registrering af sådanne oplysninger forde, at der skal kunne ske udveksling af oplysningerne til en række ikke-offentlige myndigheder.

En anden mulighed ville være på blankettens vejledning at informere om, at man skal være opmærksom på de sociale sikringsordninger. Det er Erhvervs- og Selskabsstyrelsens erfaring, at denne type information ikke virker hensigtsmæssig i forbindelse med registreringsprocessen.

5.3.3 Lovgivning og regler om ophør af virksomhed

Ophør af anparts- og aktieselskaber er reguleret af selskabslovens kapitel 14. Overordnet sondres mellem solvent likvidation, ophør ved erklæring, tvangsopløsning og konkurs.

Ved opløsning ved erklæring indestår ejeren for, at al gæld, forfalden som uforfalden, er betalt, og ejeren hæfter personligt, hvis dette ikke skulle være tilfældet. Erklæringen skal vedlægges en udtalelse fra SKAT om, at der ikke foreligger skattemæssige krav, og herefter indsendes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Der er således tale om en både hurtig og nem adgang til at lukke et selskab, men dog med overtagelse af hæftelsen for evt. gæld.

Ved solvent likvidation gives kreditorer en frist på tre måneder til at anmelde eventuelle krav. Herefter kan selskabet opløses efter aflæggelse af et likvidationsregnskab. Anmeldes krav ikke inden selskabet er registreret som ophørt, kan disse ikke gøres gældende mod ejerne.

Tvangsopløsning af et selskab kan begæres af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og foretages af skifteretten. Konkurs kan f.eks. begæres af kreditorer og behandles ligeledes af skifteretten. Der er ikke i nogle af tilfældene en personlig hæftelse for den gæld, der måtte være i selskabet.

Opløsning af enkeltmandsvirksomheder anmeldes til SKAT via Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, f.eks. på www.webreg.dk. Skulle der bestå gæld på ophørstidspunktet, vil den tidligere ejer fortsat hæfte personligt for denne¹³.

5.3.4 Generationsskifte

Ved aktie- og anpartsselskaber foregår generationsskiftet ved overdragelse af anparterne eller aktierne mod kontant betaling, udstedelse af gældsbevis eller som gave. Normalt vil ejerandelene frit kunne overdrages, men der kan i såvel vedtægter som evt. ejeraftaler være omsætningsbegrænsninger, som hindrer en overdragelse, f.eks. ved forkøbsret til andre ejere eller ved krav om samtykke fra disse.

For selskabets kreditorer indebærer seniors udtræden som udgangspunkt intet problem, da han ikke hæfter for gælden. Kun hvis senior undtagelsesvis kautionerer over for kreditorerne, kan det være et problem at få senior frigjort fra gælden.

Enkeltmandsvirksomheder kan frit overdrages med aktiver og passiver, mens medinteressenter skal samtykke ved overdragelse af en andel af I/S'et. Dette gælder også ved K/S'er og P/S'er, hvis overdragelsen foretages af en komplementar, hvad senior oftest vil være.

Senior i en enkeltmandsvirksomhed hæfter efter sin udtræden fortsat for den gæld, som måtte være opstået, mens han var deltager, medmindre han kan få kreditorernes samtykke til at blive frigjort.

¹³ Den i 2009 indførte tre-årige forældelsesfrist kan dog afskære visse fordringer. Forældelsesfristen betyder, at ved ophør af enkeltmandsvirksomheder består evt. krav fra før ophøret stadig. De kan altså gøres gældende mod ejeren, efter virksomheden er lukket, medmindre de er forældet - dvs. mere end tre år gamle.

Hvis der sker et fuldt ejerskifte, skal virksomhedens kontrakter endvidere genforhandles, da der er indtrådt en ny kontraktpart i form af junior.

Som det fremgår af ovenstående, forekommer et generationsskifte af et selskab i praksis lettere end et generationsskifte af en enkeltmandsvirksomhed. Det ses derfor også ofte, at en enkeltmandsvirksomhed omdannes til et selskab, inden generationsskiftet gennemføres.

Skattemæssige regler kan dog også have betydelig vægt ved valget af, hvordan man tilrettelægger et generationsskifte.

5.3.5 Sammenfatning vedr. færre administrative byrder

Der stilles forskellige krav til administration, indberetninger mv. for selvstændigt erhvervsdrivende og andre virksomheds- og selskabsformer. Der er i forbindelse med udvalgsarbejdet fremsat ønsker om, at selvstændiges administrative byrder lettes, og at krav og regler forenkles, så de er lettere at forstå og få overblik over. Konkret er der også stillet forslag om, at de forskellige muligheder for at tilmelde sig sociale forsikringsordninger skal angives i forbindelse med registrering af ny virksomhed i CVR, så man bliver oplyst om, at man ikke er dækket pr. automatik. Det kan f.eks. dreje sig om AES-forsikring, sygdom, ulykke m.m.

Selvstændige er, som nævnt, ikke omfattet af samme regelsæt som andre virksomheder eller lønmodtagere på en række områder, fordi der er forskelle i reglerne for forskellige ejerformer. Regelforskellene er til for ikke at skabe ubalancer mellem selvstændigt erhvervsdrivende og andre grupper på arbejdsmarkedet samtidig med, at der skal være forskellige muligheder, der giver den enkelte mulighed for at vælge den form, der passer bedst.

De forskellige regelsæt giver forskellige fordele og ulemper. Der stilles for eksempel færre krav til selvstændige end til selskaber i forbindelse med udarbejdelse af regnskaber, når virksomheden skal etableres, der er ingen bunden selskabskapital, og der er færre krav til den måde, hvorpå virksomheden dagligt ledes. Omvendt kan selvstændige for eksempel ikke fradrage visse udgifter til egne sygedagpengeforsikringer, AES-forsikringer og videreuddannelse. Endvidere hæfter enkeltmandsvirksomheder i modsætning til selskaber personligt i tilfælde, hvor der består gæld på ophørstidspunktet.

Samlet set stilles der få administrative krav til selvstændige i sammenligning med selskaber. Det er derfor udvalgets vurdering, at der ikke er behov for at yde en særlig indsats på dette område i forhold til selvstændige, som også har gavn af det igangværende arbejde med at lette de administrative byrder for erhvervslivet generelt, jf. boks 5.3.

I den sammenhæng vil udvalget gerne pege på følgende konkrete initiativer, der alle har fokus på at lette de administrative byrder:

Boks 5.3: Initiativer, der letter virksomheders administrative byrder*Nem og digital virksomhedsopstart*

Det blev i 2009 muligt at stifte selskaber og registrere skatte- og afgiftsmæssige pligter i en og samme digitale registrering. For at lette administrationen for de små og mellemstore virksomheder vil regeringen udvide løsningen, så den også kan bruges af personligt ejede virksomheder.

Udrykningshold, ekstra support og eLæring

Der oprettes i en overgangsperiode bruger-support og et udrykningshold, der skal støtte de ikke-it-parate virksomheder i overgangen til digitalisering.

Nemmere refusionsordninger

Administrationen af refusionsordninger gøres nemmere, så det ikke er administration af ordningerne, der afholder virksomhederne fra at ansætte folk i f.eks. fleksjob eller med løntilskud.

Nemmere ansættelse af medarbejdere

Der arbejdes på et projekt om ansættelse af den første medarbejder, som skal gøre det nemmere for små virksomheder at ansætte og administrere nye medarbejdere.

Nemmere anmeldelse og hurtigere sagsbehandling i forbindelse med arbejdsulykker

Endelig indføres en gennemgående digital kommunikation mellem Arbejdsskadestyrelsen og virksomhederne for at mindske sagsbehandlingen i forbindelse med arbejdsulykker. Samtidig bliver det nemmere for virksomhederne at indberette arbejdsulykker digitalt via Virk.dk

Hvad angår mulighed for at tilmelde sig sociale forsikringsordninger i forbindelse med registrering af virksomhed i CVR, så har man i dag kun mulighed for at lade sig registrere til ATP. Det vurderes at ligge uden for udvalgets rammer at anbefale en udvidelse af den nuværende registrering til at omfatte øvrige forsikringsordninger. Dette skyldes, at der vil være tale om omfattende ændringer i CVR-registreringssystemet, som ikke vurderes at bidrage positivt til den generelle registreringsproces, men derimod vil gøre registreringen mere kompleks. Endvidere vil sådanne ændringer pålægge flere myndigheder såvel som private virksomheder omfattende og omkostningstunge systemændringer. Endvidere arbejdes der løbende på at optimere regler for erhvervsdrivende, herunder enkeltmandsvirksomheder, og de it-systemer, der anvendes ved registrering af virksomheder.

5.4 Sammenfatning vedr. selvstændiges erhvervsforhold

I forbindelse med udvalgsarbejdet er der af aktører på området fremsat forslag om at styrke den kommunale erhvervsservice, at styrke adgangen til og formidling om mulighederne for at finde risikovillig kapital samt at lette de administrative byrder.

Det er vigtigt for danske virksomheder, at der er en velfungerende erhvervsinfrastruktur. Derfor arbejdes der løbende på at skabe konkurrencedygtige rammer for hele det danske erhvervsliv, herunder selvstændigt erhvervsdrivende.

Der er forskelle i reglerne for selvstændige og andre virksomhedsformer på en række områder. Men forskellene er til for ikke at skabe ubalancer mellem selvstændige og andre grupper på arbejdsmarkedet, samtidig med at det giver valgmuligheder. Det er op til den enkelte at afveje fordele og ulemper og vælge, hvilken type virksomheder man vælger at starte.

Det er endvidere udvalgets vurdering, at der på de nævnte områder gøres en stor indsats for at forbedre forholdene for såvel selvstændige som andre virksomheder. Derudover er der en lang række initiativer på vej, som vil styrke erhvervsvilkårene yderligere. Der lægges derfor fra udvalgets side op til, at der ikke på nuværende tidspunkt, især den offentlige økonomi taget i betragtning, igangsættes omkostningsdrivende initiativer med udgangspunkt i udvalgsarbejdet.

Det er dog væsentligt, at der også fremadrettet er fokus på at styrke den danske iværksætterkultur og vækstvilkårene for selvstændigt erhvervsdrivende.

6 Selvstændigt erhvervsdrivendes skatteforhold

Der er peget på et behov for at nedsætte kompleksiteten af skattelovgivningen og mængden af regler og krav på skatteområdet. Herunder at det skal blive nemmere at bruge TastSelvErhverv, og at der udvikles kurser skræddersyet selvstændige, som kan øge forståelsen og informationsniveauet vedrørende ny skattelovgivning.

6.1 Indberetninger til SKAT

Reglerne for at angive, indberette og betale skatter afhænger bl.a. af, hvilke aktiviteter man som erhvervsdrivende beskæftiger sig med, virksomhedsstørrelse mv., og er nærmere beskrevet på en vejledning på www.SKAT.dk. Vejledningen indeholder reglerne for at angive og betale told, moms, punktafgifter, lønsumsafgift og reglerne for at indberette indkomstoplysninger, herunder indeholdt A-skat og arbejdsmarkedsbidrag til E-indkomst. Vejledningen indeholder også de regler, der gælder, hvis der angives eller betales for sent og reglerne for modregning. Man kan ligeledes få et overblik over virksomheders frister for at indberette og betale i SKAT's virksomhedskalender på www.SKAT.dk.

Nedenfor er skattemæssige fradragsregler kort uddybet, idet de ofte nævnes som værende udfordrende.

6.2 Skattemæssige fradragsregler

Ved indkomstopgørelsen kan selvstændigt erhvervsdrivende fratække driftsudgifter, dvs. udgifter, der i årets løb er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Det er en forudsætning for at kunne få fradrag, at udgifterne har en nær og direkte tilknytning til indkomsterhvervelsen. Driftsudgifter kan fradrages, når de er afholdt. Dette betyder, at der skal være opstået en endelig, retlig forpligtelse til at betale det pågældende beløb. Der stilles derimod ikke krav om, at udgiften skal være betalt.

Modsat driftsudgifter kan udgifter, der vedrører etablering og udvidelse af indkomstkilden, ikke fradrages.

Udgifter, der afholdes, før virksomheden er kommet i gang, er i princippet ikke fradragsberettigede. Efter praksis gives der dog fradrag for udgifter, der har karakter af typiske driftsomkostninger, såsom husleje, løn, annonceudgifter og lignende, hvis de afholdes i umiddelbar forbindelse med, at virksomheden starter.

Bøder, som en virksomhed ifalder som et led i driften, er ikke fradragsberettigede. Derimod vil tab, der lides som udslag af en normal driftsrisiko, i almindelighed være fradragsberettigede.

I forbindelse med opgørelsen af hvilke udgifter der kan fradrages, kan der opstå afgrænsningsproblemer i forhold til private udgifter. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis en bil både anvendes privat og erhvervsmæssigt. Hvis en erhvervsdrivende har indrettet et arbejdsværelse i sin bolig, kan udgifterne i forbindelse med værelsets benyttelse kun fradrages, hvis værelset er indrettet

således, at det ikke længere er anvendeligt som privat opholdsrum. Et andet eksempel på et område, hvor det ofte giver anledning til tvivl om, der er tale om private eller erhvervsmæssige udgifter, er rejseudgifter, hvor der er et turismæssigt islæt.

Der kan også opstå afgrænsningsproblemer i forhold til hobby. Reglerne om fradragsret for driftsudgifter og reglerne i afskrivningsloven gælder således kun for så vidt angår erhvervsmæssig virksomhed. Endvidere er der kun adgang til at fremføre underskud, hvis der er tale om erhvervsmæssig virksomhed. Den afgørende forskel på hobby og erhverv er, at erhvervsmæssig virksomhed er indrettet med systematisk indtægtserhvervelse for øje, mens hobby primært tager sigte på at opfylde behov af privat karakter. Problemstillingen er f.eks. aktuell i forbindelse med drift af små landbrug.

Udgifter til anskaffelse af aktiver, der forbruges i virksomheden, kan afskrives efter afskrivningsloven. Afskrivningsloven indeholder således regler om afskrivning på bl.a. driftsmidler og bygninger. Driftsmidler afskrives under ét på en samlet saldo, men der er adgang til straks at fradrage udgifter til anskaffelse af aktiver, hvis anskaffelsessum ikke overstiger 12.300 kr. (2010-niveau), ligesom der er fradragsret for udgifter til anskaffelse af aktiver, hvis fysiske levetid ikke overstiger tre år. For så vidt angår udgifter til anskaffelse af edb-software, kan udgifterne altid fradrages straks.

For repræsentationsudgifter gælder der det særlige, at udgifterne kun kan trækkes fra med 25 pct. af de dokumenterede udgifter. Det er derfor relevant at udskille repræsentationsudgifter fra andre driftsudgifter, hvilket i visse situationer kan give anledning til afgrænsningsproblemer.

I visse situationer kan der opstå tvivl om, hvorvidt en person er selvstændigt erhvervsdrivende eller lønmodtager. Når spørgsmålet har betydning, skyldes det bl.a., at det kun er selvstændigt erhvervsdrivende, der har fuld fradragsret for udgifter, der afholdes i forbindelse med deres indkomsterhvervelse.

For multimedier gælder særlige regler for beskatning af rådigheden af sådanne goder.

6.3 Mere brugervenlige krav, regler og kontakt på skatteområdet

Der er blevet peget på, at regler og krav på skatteområdet er komplicerede og svære at forstå. Det giver udfordringer i forhold til for eksempel indberetningsregler, fradragsregler, sondring mellem privat/erhverv og drift/etablering, som f.eks. er beskrevet i Ligningsvejledningen. Det er emner med en stor berøringsflade, og derfor arbejder SKAT også løbende på at forbedre formidlingen af krav og regler på skatteområdet samt borgeres og virksomheders kontakt med SKAT.

Vejledningsprojektet

For eksempel skal det såkaldte Vejledningsprojekt forbedre den juridiske vejledning ved at gøre den læsevenlig, gennemskuelig, ensartet og egnet til nettet. Derfor bliver de juridiske vejledninger, der findes i dag, samlet til én juridisk vejledning, som skal opfylde nutidens krav om læsevenlighed og søgefunktioner mv. Vejledningen skal styrke service, kvalitet og effektivitet, både internt i SKAT og eksternt i forhold til SKAT's kunder. SKAT's medarbejdere vil også få et bedre arbejdsredskab til at søge og finde juridisk tekstinformation. En mere struktureret, gennemskuelig og letlæselig

vejledning vil desuden lette kundernes forståelse af praksis, og dermed gøre det lettere at betjene sig selv på www.SKAT.dk. Vejledningsprojektet er nu i implementeringsfasen. Denne startede medio 2008 og forventes helt færdig ultimo 2012. Der sker løbende offentliggørelser af omskrevne vejledninger hvert halve år. De halvårslige opdateringer og offentliggørelser af de nuværende vejledninger fortsætter, indtil der er offentliggjort en omskrevet vejledning på det pågældende område.

Der er også et igangværende arbejde med at lave mere læsevenlige udgaver af det, der kaldes e-vejledninger. Det er vejledninger, som retter sig til virksomhederne, og har vinklen "sådan-gør-du". Det er bl.a. på områder såsom punktafgifter, som kan være komplicerede og tidskrævende for selvstændige at indberette korrekt.

Lettere betaling af regninger fra det offentlige

I 2012 forventes systemet Én skattekonto at gå i luften. Den vil give et overblik over alle en virksomheds mellemværender med SKAT og ligner dermed en bankkonto med kravene listet op med dato og specifikationer. Her vil man også kunne se, hvad man snart skal betale. Det vil også blive muligt at indstille sin Én skattekonto sådan, at man kan vælge at sætte et beløb ind som en buffer, som små beløb kan betales af, så man undgår unødigt besvær med rykkere og restancer. Man kommer selv til at bestemme, hvor meget man ønsker at sætte ind på kontoen som buffer.

Skræddersyede kurser for selvstændige i ny skattelovgivning

SKAT afholder løbende kurser for bedre at ruste nuværende og kommende iværksættere til reglerne for skatter, moms, TastSelv og regnskab. På SKAT's særlige hjemmeside for iværksættere, www.SKAT.dk/iværksætter, kan man desuden læse mere om særlige kampagner og SKAT's tilbud.

Indbetaling af sygedagpenge, arbejdsskade- og AES-forsikringer

Endvidere er der stillet forslag om, at reglerne for selvstændige ændres, så indbetalinger til sygedagpenge-, arbejdsskade- og AES-forsikringer kan fratrækkes som driftsomkostninger. Efter gældende regler anses de frivillige præmieindbetalinger til sygedagpenge- og arbejdsskadeforsikringer som en anlægsudgift i virksomheden og kan derfor ikke fratrækkes i den selvstændiges indkomst. Beregninger fra Skatteministeriet viser, at indførelse af fradragsret for præmieindbetalinger til frivillige forsikringsordninger vedr. sygedagpenge og arbejdsskader skønnes at medføre et varigt provenutab, inkl. adfærd og tilbageløb, i størrelsesordenen 60 mio. kr., hvis der alene gives et ligningsmæssigt fradrag, dvs. af samme skatteværdi som for lønmodtagere. Hvis fradraget tilmed gives i den personlige indkomst, vurderes provenutabet i størrelsesordenen det dobbelte. Det ligger uden for udvalgets kommissorium at stille ufinansierede forslag.

6.4 Sammenfatning vedr. selvstændigt erhvervsdrivendes skatteforhold

Mange af de udfordringer, der er blevet peget på, på skatteområdet drejer sig om regler, der er forbundet med særlige fordele, når de anvendes af selvstændige. Herunder særligt de skattemæssige fradragsregler. Det er udvalgets forventning, at en stor del af de nævnte udfordringer i forbindelse med kompleksiteten vedr. information, vejledning, dokumentation mv. vil blive forbedret væsentligt i forbindelse med de allerede iværksatte initiativer i SKAT. Herunder f.eks.

Vejledningsprojektet og den kommende Én skattekonto. Udvalget foreslår, at de fremsatte forslag om at nedsætte kompleksiteten og mængden af krav vil blive inddraget i det igangværende og videre arbejde med skattevejledninger, udbygning af kurser for selvstændige og iværksættere samt forbedringer af TastSelv Erhverv mv.

7 Bilag

7.1 Folketingsbeslutning B 220

FOLKETINGSTIDENDE C ^{OMTRYK}

FOLKETINGET

Til beslutningsforslag nr. B 220

Folketinget 2009-10

OMTRYK
Korrektion af årstal i sidste afsnit

Vedtaget af Folketinget ved 2. (sidste) behandling den 4. juni 2010

Folketingsbeslutning

om forbedring af forholdene for selvstændigt erhvervsdrivende

Folketinget opfordrer regeringen til at nedsætte et udvalg, der forankres i Økonomi- og Erhvervsministeriet, med deltagelse af bl.a. Beskæftigelsesministeriet, Skatteministeriet og Socialministeriet. Andre ministerier kan også deltage, ligesom eksperter, organisationer m.fl. kan deltage.

Udvalgets kommissorium udarbejdes med udgangspunkt i det fremsatte beslutningsforslag, og hovedformålet er at forbedre forholdene for selvstændigt erhvervsdrivende.

Udvalget skal bl.a. belyse den samfundsøkonomiske betydning af selvstændigt erhvervsdrivende og deres erhvervs-, beskæftigelses-, skatte- og lovgivningsforhold.

Folketinget ønsker at styrke den danske iværksætterkultur. Derfor skal der også kigges på de barrierer, der opstår, når der er tale om en afskedigelse fra et enkeltmandsejet firma, eller i det hele taget, når selvstændigt erhvervsdrivende gør brug af dagpengereglerne.

Det kan f.eks. dreje sig om at undersøge, om der er regler, som diskriminerer selvstændigt erhvervsdrivende i forhold til selskaber og lønmodtagere. Endvidere skal undersøgelsen fokusere på regler for ansatte ægtefællers ret til at opnå dagpenge ved udtræden af virksomheden. Tilsvarende gælder ved overgang til efterløn og andre dagpengeregler. Det er urimeligt i Danmark anno 2010, hvis et ægtepar stilles over for den situation, at de er nødt til at lade

sig skille eller afhænde virksomheden for at kunne opnå dagpenge.

Der skal også sættes fokus på at undersøge a-kasernes rådgivning og vejledning af selvstændige. Det kan f.eks. handle om at se på sagsbehandlingstiderne i ankenævnet, således at der ikke går flere år, inden der træffes en afgørelse. Samtidig skal det undersøges, om det er muligt at lave et regelsæt, der for at forenkle reglerne blot bygger på en tro og love-erklæring, som bagefter kan underkastes almindelig kontrol, under forudsætning af at den ledige står fuldt til rådighed for arbejdsmarkedet og deltager i aktivering m.v. Det samme gør sig gældende ved overgang til efterløn m.m. Ret og pligt skal også i fremtiden gælde selvstændigt erhvervsdrivende og deres ægtefæller.

Udvalget skal også på baggrund af arbejde i EU med at sikre en standardiseret social beskyttelse til selvstændigt erhvervsdrivende se på, hvordan selvstændigt erhvervsdrivende og medarbejdende ægtefæller ikke stilles ringere i arbejdsmarkeds- og sociallovgivningen i forhold til andre personer. Det gælder også opfordringen til medlemslandene om at sikre, at etableringen af en virksomhed mellem ægtefæller ikke er mere restriktiv end for andre personer.

Udvalget skal nedsættes i 2010 og skal afslutte sit arbejde med afgivelse af en rapport så hurtigt som muligt og senest den 1. januar 2011.

AX012482

7.2 *Kommissorium*

Kommissorium

Udvalg for forbedring af forholdene for selvstændigt erhvervsdrivende

Baggrund og formål

Der er gennem en årrække arbejdet for at skabe konkurrencedygtige rammer for hele det danske erhvervsliv, herunder de selvstændigt erhvervsdrivende. Det er dog væsentligt fortsat at have fokus på at styrke den danske iværksætterkultur og vækstvilkårene for selvstændigt erhvervsdrivende.

Derfor nedsætter regeringen i forlængelse af Folketingsbeslutning B 220 et udvalg med henblik på at undersøge mulighederne for at forbedre forholdene for selvstændigt erhvervsdrivende.

Udvalgets opgaver

Udvalget skal belyse den samfundsøkonomiske betydning af selvstændigt erhvervsdrivende.

Udvalget skal endvidere undersøge selvstændigt erhvervsdrivendes erhvervs-, beskæftigelses-, skatte- og lovgivningsforhold.

Herudover skal udvalget se på mulige barrierer i forbindelse med afskedigelse fra et enkeltmandsejet firma, eller i det hele taget når selvstændigt erhvervsdrivende gør brug af dagpengereglerne. Det kan f.eks. dreje sig om at undersøge, om der er regler, som diskriminerer selvstændigt erhvervsdrivende i forhold til selskaber og lønmodtagere, herunder se på reglerne for medarbejdende og ansatte ægtefællers ret til at opnå dagpenge ved udtræden af virksomheden. Tilsvarende gælder ved overgang til efterløn.

Udvalget skal også sætte fokus på a-kassernes rådgivning og vejledning af selvstændige samt på sagsbehandlingstiderne i Ankestyrelsen. Det skal endvidere undersøges, om det er muligt at lave et regelsæt, der for at forenkle reglerne blot bygger på en tro og love-erklæring, som bagefter kan underkastes almindelig kontrol, under forudsætning af at den ledige står fuldt til rådighed for arbejdsmarkedet og deltager i aktivering mv. Det samme gør sig gældende ved overgang til efterløn m.m.

På baggrund af arbejdet i EU med at sikre en standardiseret social beskyttelse til selvstændigt erhvervsdrivende, skal udvalget se på, om selvstændigt erhvervsdrivende og medarbejdende ægtefæller stilles ringere i arbejdsmarkeds- og sociallovgivningen end andre. Det gælder også opfordringen til medlemslandene om at sikre, at etableringen af en virksomhed mellem ægtefæller ikke er mere restriktiv end for andre personer.

Udvalgets afrapportering skal indeholde et katalog med mulige initiativer og finansieringskilder.

Organisering

Der nedsættes et udvalg med deltagelse af Økonomi- og Erhvervsministeriet (formand), Beskæftigelsesministeriet, Skatteministeriet og Finansministeriet.

Udvalget vil løbende inddrage relevante organisationer, herunder DI, Dansk Erhverv, Håndværksrådet, LO, DA, Ejerlejerne, ASE og Dana.

Andre ministerier, eksperter m.fl. kan også blive inddraget i arbejdet efter behov.

Økonomi- og Erhvervsministeriet og Beskæftigelsesministeriet varetager i fællesskab sekretariatsfunktionen for udvalget.

Tidsplan for arbejdet

Udvalget skal afslutte sit arbejde med en afrapportering senest den 1. januar 2011.

7.3 Afgrænsning af selvstændige og medarbejdende ægtefæller i Erhvervsbeskæftigelsesstatistik

Som afgrænsning af selvstændige og medarbejdende ægtefæller anvendes definitioner fra Danmarks Statistiks Erhvervsbeskæftigelsesstatistik¹⁴, hvori der i bestanden af selvstændige indgår to grupper:

Selvstændige

- Arbejdsgivere, afgrænset som personer, der ejer eller er medejere af en virksomhed, hvor mindst én person i bruttobestanden af beskæftigede lønmodtagere er ansat. Har firmaet flere filialer, bliver indehaverne og en eventuel medarbejdende ægtefælle henført til hovedafdelingen.
- Momsbetalere eller selvstændige med pligt for lønsumsafgift, afgrænset som personer, der i den primære eller sekundære tilknytning til arbejdsmarkedet er ejere eller medejere af en virksomhed, der er oprettet og ikke afmeldt ultimo november, og som har indberettet til momsregistret mindst ét kvartal i løbet af året (gælder dog ikke for de lønsumspligtige). I RAS medregnes alene de primære betalere af moms eller lønsumsafgift, hvorimod EBS desuden medregner de sekundære betalere over aktivitetsgrænsen.

Medarbejdende ægtefæller

- Omfatter personer, der har deres væsentligste indkomst i løbet af året som medarbejdende ægtefælle og er gift med en person, der indgår i bruttobestanden af selvstændige. Definitionen af medarbejdende ægtefæller er alene knyttet til de tilfælde, hvor ægtefællen får overført indkomst. Hvis der i stedet foreligger en lønftale, betragtes ægtefællen som ansat lønmodtager på linje med eventuelle andre ansatte.¹⁵

Det betyder, at personer, der er momsbetalere som sekundær beskæftigelse, også vil blive medtaget. Erhvervsbeskæftigelsen har endvidere den fordel, at den kun medtager enheder over bagatelgrænsen, dvs. populationen vil kunne findes i de andre erhvervsstatistikker, og der anvendes kun officielle og kvalitetssikrede tal.

¹⁴ Erhvervsbeskæftigelsesstatistikken er baseret på regnskabsstatistik, hvorfor der ikke er mulighed for at få nyere tal end 2008. Til gengæld giver regnskabsstatistikken et pålideligt billede af det danske erhvervslivs økonomiske situation, fordi tallene har været igennem en grundig kvalitetssikring. Erhvervsbeskæftigelsen er en årsstatistik, der omfatter oplysninger om antal arbejdssteder og antal job ultimo november samt fuldtidsbeskæftigelse og lønsum i løbet af året. Som udgangspunkt er arbejdsstederne defineret ud fra Danmarks Statistiks Erhvervsregister på det aktuelle tællingstidspunkt. Antal arbejdssteder ultimo november er opgjort som arbejdssteder knyttet til reelt aktive firmaer, hvor der er henført job til på dette tidspunkt. Jobbene kan være i form af selvstændige, medarbejdende ægtefæller og beskæftigede lønmodtagere.

¹⁵ I A-lovens regi anses også medarbejdende ægtefæller, som har indgået lønftale, for at være selvstændige – med mindre der i virksomheden er 20 ansatte eller derover.

Der anvendes data fra Erhvervsbeskæftigelsen tilbage til 2004, idet der før den periode er et stort databrud (ændring i definitionen af selvstændige), hvorfor der ikke kan sammenlignes med populationen fra før 2004 uden en større analyse.

7.4 Afgrænsning af selvstændigt erhvervsdrivende og medarbejdende ægtefæller i skattesammenhæng

Selvstændigt erhvervsdrivende

Selvstændigt erhvervsdrivende er kendetegnet ved, at de for egen regning og risiko udøver virksomhed af økonomisk karakter med det formål at opnå et økonomisk udbytte. Virksomheden skal være udøvet nogenlunde regelmæssigt og gennem en ikke helt kort periode og må ikke være af helt underordnet omfang.

Begrebet selvstændigt erhvervsdrivende fortolkes ens i alle skatteretlige relationer.

Det har betydning i en række skatteretlige sammenhænge, om en person kan anses for selvstændigt erhvervsdrivende, f.eks. kan kun selvstændigt erhvervsdrivende anvende virksomhedsskatteloven og foretage skattemæssige afskrivninger efter afskrivningsloven, ligesom kun selvstændigt erhvervsdrivende altid har adgang til at fremføre skattemæssige underskud til modregning i senere års overskud.

I den forbindelse har det interesse at afgrænse selvstændigt erhvervsdrivende i forhold til:

- a) lønmodtagere
- b) honorarmodtagere
- c) udøvere af hobbyvirksomhed og anden ikke-erhvervsmæssig virksomhed.

Ad a:

Som lønmodtager anses den, der modtager vederlag for personligt arbejde i et tjenesteforhold.

Det beror på en samlet vurdering, om en person kan anses for selvstændigt erhvervsdrivende eller lønmodtager.

Følgende forhold taler for at anse en person som *lønmodtager*:

1. Hvervgiveren har en almindelig adgang til at fastsætte generelle eller konkrete instrukser for arbejdets udførelse, herunder tilsyn og kontrol,
2. indkomstmodtageren udelukkende eller i overvejende grad har samme hvervgiver,
3. der mellem hvervgiveren og indkomstmodtageren er indgået aftale om løbende arbejdsydelse,
4. indkomstmodtageren har arbejdstid fastsat af hvervgiveren,
5. indkomstmodtageren har ret til opsigelsesvarsel,

6. vederlaget er beregnet, som det er almindeligt i tjenesteforhold (timeløn, ugeløn, månedsløn, provision, akkord mv.),
7. vederlaget udbetales periodisk,
8. hvervgiveren afholder udgifterne i forbindelse med udførelsen af arbejdet,
9. vederlaget i overvejende grad er nettoindkomst for indkomstmotageren,
10. indkomstmotageren anses for lønmodtager ved praktisering af ferieloven, lov om arbejdsløshedsforsikring mv., funktionærloven, lov om arbejdsskadeforsikring og lov om arbejdsmiljø.

Følgende forhold taler for at anse en person som *selvstændigt erhvervsdrivende*:

1. Indkomstmotageren tilrettelægger, leder, fordeler og fører tilsyn med arbejdet uden anden instruktion fra hvervgiveren end den, der eventuelt følger af den afgivne ordre,
2. hvervgiverens forpligtelse over for indkomstmotageren er begrænset til det enkelte ordreforhold,
3. indkomstmotageren er ikke på grund af ordren begrænset i sin adgang til samtidig at udføre arbejde for andre,
4. indkomstmotageren er økonomisk ansvarlig over for hvervgiveren for arbejdets udførelse eller i øvrigt påtager sig en selvstændig økonomisk risiko,
5. indkomstmotageren har ansat personale og er frit stillet med hensyn til antagelse af medhjælp,
6. vederlaget erlægges efter regning, og betaling ydes først fuldt ud, når arbejdet er udført som aftalt og eventuelle mangler afhjulpet,
7. indkomsten oppebæres fra en ubestemt kreds af hvervgivere,
8. indkomsten afhænger af et eventuelt overskud,
9. indkomstmotageren ejer de anvendte redskaber, maskiner og værktøj eller lign.,
10. indkomstmotageren leverer helt eller delvis de materialer, der medgår til arbejdets udførelse,
11. indkomstmotageren har etableret sig i egne lokaler, f.eks. forretning, værksted, kontor, klinik, tegnestue mv., og udøver arbejdet helt eller delvis herfra,
12. indkomstmotagerens erhvervsudøvelse kræver særskilt autorisation, bevilling o.l. og indkomstmotageren er i besiddelse af en sådan tilladelse,
13. indkomstmotageren tilkendegiver ved annoncering, skiltning eller lignende, at vedkommende er fagkyndig og påtager sig at udføre arbejde af en nærmere bestemt art,

14. indkomstmodtageren er momsregistreret i henhold til lov om merværdiafgift, og ydelsen er faktureret med tillæg af moms,
15. ansvaret for en eventuel ulykke under arbejdets udførelse påhviler indkomstmodtageren.

Ad b)

Arbejdsvederlag, der ikke erhverves i et egentligt tjenesteforhold, og som heller ikke oppebæres i forbindelse med udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed, betegnes som honorarer.

Som eksempler på honorarmodtagere kan nævnes personer, der modtager betaling for foredrag, bestyrelsesarbejde eller artikelskrivning.

Det er karakteristisk for honorarindtægter, at de har karakter af éngangsvederlag, og at indtægterne erhverves uden økonomisk risiko.

Ad c)

Hobbyvirksomhed adskiller sig fra erhvervmæssig virksomhed ved ikke at være indrettet med systematisk indkomsterhvervelse som det primære formål. Ved hobbyvirksomhed er hovedformålet at pleje ens personlige interesser for den pågældende aktivitet.

Begrebet ikke-erhvervmæssig virksomhed omfatter ud over, hvad man i almindelig gængs forstand betegner som 'hobby', også aktivitet, der er båret af idealistiske eller religiøse motiver eller f.eks. skyldes et ønske om, at man selv har et aktiv til rådighed.

Erhvervmæssig virksomhed vil - i modsætning til hobbyvirksomhed - være indrettet på systematisk indtægterhvervelse, dvs. det afgørende formål er den fortjeneste, der kan opnås.

Ved afgørelsen af om der er tale om erhvervmæssig virksomhed eller hobby, har man i praksis bl.a. lagt vægt på følgende momenter:

1. Om der er udsigt til, at virksomheden før eller siden vil give overskud (er rentabel),
2. om virksomhedens underskud er forbigående, f.eks. indkørvanskeligheder, eller om virksomheden vedvarende forudsætter, at ejeren har stabile indtægter fra anden side for at neutralisere et underskud,
3. om der forud for virksomhedens start har været foretaget undersøgelse af lønsomheden/udsigterne til rentabel drift, herunder om der har været lagt budgetter mv.
4. om virksomheden har den fornødne intensitet og seriøsitet
5. om ejeren har særlige faglige forudsætninger for at drive virksomheden, og om virksomheden har en naturlig sammenhæng med skatteyderens eventuelle øvrige indtægtsgivende erhverv

6. om der er andre end erhvervsmæssige formål med virksomheden
7. om skatteyderen har været afskåret fra at anvende virksomhedens aktiver til privat brug
8. om virksomhedens omfang/varighed er af en vis størrelse
9. om driftsformen er sædvanlig for virksomheder af den pågældende art,
10. om virksomheden lever op til den erhvervsmæssige standard, der er gældende for det pågældende erhverv,
11. om virksomheden i givet fald kunne sælges til tredjemand, dvs. om den trods hidtidigt underskud i tredjemands øjne måtte have potentiel indtjeningsværdi, eller om den slet ikke kunne tænkes drevet løsrevet fra den ejendom, person eller det regi, hvor den hidtil har været drevet.

Ingen af disse kriterier er i sig selv afgørende for vurderingen af, om virksomheden er erhvervsmæssig. Det afhænger bl.a. af, hvilken type virksomhed, der er tale om, men rentabilitetsbetragtningen har været tillagt afgørende betydning i mange afgørelser

Overskud ved hobbyvirksomhed og anden ikke-erhvervsmæssig er skattepligtig, men den skattepligtige skal kun selvangive nettoresultatet af virksomheden. Underskud kan ikke fratrækkes i underskudsåret, men hvis der kan konstateres en direkte sammenhæng mellem udgifter afholdt i ét år og senere indtægter, vil udgifterne formentlig kunne modregnes i indtægterne.

Reglerne om erhvervsmæssig virksomhed er nærmere omtalt i SKATs Juridiske Vejledning, der kan ses på SKATs hjemmeside.

Medarbejdende ægtefælle

Reglerne om medarbejdende ægtefælle findes i Kildeskattelovens (KL) § 25 A. Bestemmelsen indeholder følgende muligheder for overførsel/fordeling af overskud af virksomhed mellem ægtefæller:

1. Overførsel til medarbejdende ægtefælle, KL § 25 A, stk. 3
2. Lønftale, KL § 25 A, stk. 7
3. Fordeling af virksomhedens resultat, KL § 25 A, stk. 8

Begrebet medarbejdende ægtefælle er ikke nærmere defineret i skattelovningen. Det er dog en betingelse for anvendelse af reglerne om medarbejdende ægtefælle i KL § 25 A, at der er tale om deltagelse i driften af selvstændig erhvervsvirksomhed.

Ad 1. Overførsel til medarbejdende ægtefælle

Anvendelsen af dette regelsæt forudsætter, at begge ægtefæller deltager i væsentligt omfang i driften af den ene ægtefælles eller begges erhvervsvirksomhed.

Hvorvidt væsentlighedskriteriet kan anses for opfyldt, beror på en konkret bedømmelse af den medarbejdende ægtefælles arbejdsindsats. Normalt skal der være tale om medarbejde af fastere karakter, som lægger betydeligt beslag på den medarbejdende ægtefælles arbejdskraft.

Når den medarbejdende ægtefælle arbejder i virksomheden hver dag, anses væsentlighedskriteriet for opfyldt ved en daglig arbejdsindsats på 3-4 timer. Kravet til den medarbejdende ægtefælles arbejdsindsats afhænger dog af, om virksomheden er påbegyndt, ophørt, kun drives en del af året eller den anden ægtefælles bivirksomhed.

Ad 2. Lønftale

Den af ægtefællerne, der i overvejende grad driver virksomheden, betragtes som arbejdsgiver. Den anden ægtefælle anses for lønmodtager og behandles skattemæssigt på samme måde som andre ansatte.

Ad 3. Fordeling af virksomhedens resultat

Anvendelsen af dette regelsæt forudsætter, at begge ægtefæller deltager i væsentligt og ligeligt omfang i virksomhedens drift. Deltagelse i væsentligt omfang svarer til betingelsen for at anvende reglerne om medarbejdende ægtefælle omtalt under ad. 1

Herudover stilles der krav om, at begge ægtefæller hæfter i samme omfang for virksomhedens forpligtelser.

Reglerne om medarbejdende ægtefælle er nærmere omtalt i SKAT's Juridiske Vejledning, der kan ses på SKAT's hjemmeside.

7.5 Udvalgsmedlemmer og sekretariat

Udvalgsmedlemmer

Navn	Ministerium
Betina Hagerup	Økonomi- og Erhvervsministeriet (formand)
Christian Liebing	Finansministeriet
Peter Steensgaard Mørch	Beskæftigelsesministeriet
Vibeke Dalbro	Beskæftigelsesministeriet, Arbejdsmarkedsstyrelsen
Simon Kjær Poulsen	Skatteministeriet

Betjening af udvalget

Navn	Ministerium
Kasper Lindgaard	Økonomi- og Erhvervsministeriet
Rune R. Andersen	Økonomi- og Erhvervsministeriet
Kristina Birkegård Pedersen	Finansministeriet
Rikke Kargaard Christensen	Beskæftigelsesministeriet
Pernille Harden	Beskæftigelsesministeriet
Annette Christiansen	Beskæftigelsesministeriet, Arbejdsmarkedsstyrelsen
Charlotte Hvid Olavsgaard	Beskæftigelsesministeriet, Pensionsstyrelsen

7.6 Workshop i MindLab den 26. oktober 2010

Opsummering af workshop

På baggrund af kommissoriet for udvalgets arbejde blev der til workshoppen udvalgt fire emneområder, som deltagerne i workshoppen blev inviteret til at drøfte:

- Ophørsregler og ægtefælleudtræden
- Vejledning og sagsbehandling i a-kasser
- Skatteregler for selvstændige
- Opstart af selvstændig virksomhed (blev nedlagt pga. for få tilmeldinger)

På workshoppen drøftede deltagerne udfordringerne for selvstændige i de respektive grupper. Grupperne blev bedt om at prioritere de tre vigtigste udfordringer inden for de tre områder samt udviklingsspørgsmål til de udvalgte udfordringer. Nedenfor er en opsummering af gruppernes arbejde.

Gruppe: Ophørsregler og ægtefælleudtræden

Udfordringer	Udviklingsspørgsmål
<ul style="list-style-type: none"> • Ophørsreglerne er for komplekse og afspejler ikke selvstændiges situation. Der er derfor brug for nye, mere fleksible regler, der fokuserer på den selvstændiges beskæftigelsessituation. • Reglerne om selvstændig virksomhed ved overgang til efterløn bør forenkles, så muligheden for at bevare virksomheden sikres. • Reglerne bør understøtte behovet for glidende generationsskifte ved overdragelse af selvstændig virksomhed. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan kan selvstændiges mulighed for at få dagpenge og efterløn blive ligeså god som de øvrige lønmodtageres? • Hvordan kan reglerne udformes, så det bliver mere attraktivt (og en reel mulighed) for efterlønnere at bevare deres virksomhed aktiv? • Hvordan sikrer vi, at reglerne tilpasses behovet for glidende generationsskifte?

Gruppe: Vejledning og sagsbehandling i a-kasser

Udfordringer	Udviklingsspørgsmål
<ul style="list-style-type: none"> • A-kasser skal kunne indsamle alle oplysninger om den selvstændige i forbindelse med dagpenge. • Udfordre det ”endelige ophør” som begreb. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan kan vi sikre, at de oplysninger, som medlemmet har afleveret til en offentlig instans, kan genbruges af a-kassen? • Hvordan kan definitionen af ledig

<p>Det er problematisk, at man f.eks. skal dokumentere, at alle driftsmidler er ophørt. Færre særregler og nye kontrolmuligheder og indførelse af øget skønsvurdering</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arbejde med forståelighed og tilpasning af reglerne til tiden. Regelsættet er forældet og bygger på en anden tid. Desuden bør der arbejdes med den sproglige formidling af regelsættet. 	<p>selvstændig klargøres i a-kasselovgivningen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan kan vi sikre, at selvstændige er i stand til at sætte sig ind i reglerne om berettigelse til dagpenge?
---	--

Gruppe: Skatteregler for selvstændige

<p>Det er vigtigt generelt at nedsætte kompleksitet og mængde af krav:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Et mål for kompleksitetsgraden af skattelovgivningen og en smertegrænse for hvor kompleks en lovgivning må være. • At der fortsat arbejdes med et mere dynamisk TastSelvErhverv, som er simpelt og enkelt at bruge. • At der skræddersys kurser for selvstændige i ny lovgivning.
--

Deltagerliste

	Navn	Organisation/Ministerium	Emne
1	Rasmus Enemark	IDA	Ophørsregler og ægtefælleudtræden
2	Charlotte Klovborg	Dana	Ophørsregler og ægtefælleudtræden
3	Keith Fobian	Dana	Start af selvstændig virksomhed
4	Gitte Aabye	AK-Samvirke	Ophørsregler og ægtefælleudtræden
5	Ingmar Jørgensen	AK-Samvirke	Vejledning og sagsbehandling i a-kasser
6	Louise Holm Sommer	De Samvirkende Købmænd	Start af selvstændig virksomhed
7	Jesper Bøge	ASE	Ophørsregler og ægtefælleudtræden
8	Anders Friis	ASE	Ophørsregler og ægtefælleudtræden
9	Karsten Mølgaard Jensen	ASE	Vejledning og sagsbehandling i a-kasser
10	Jacob Thiell	Håndværksrådet	Skatteregler for selvstændige
11	Lone Laursen	Håndværksrådet, Virksomme Kvinder	Ophørsregler og ægtefælleudtræden

UDVALG OM FORBEDRING AF FORHOLDENE FOR SELVSTÆNDIGT ERHVERVSDRIVENDE

12	Frederikke Abildtrup	Håndværksrådet	Start af selvstændig virksomhed
13	Britta Sejr Nielsen	Landbrug og Fødevarer	Ophørsregler og ægtefælleudtræden
14	Lars Eghøj	Landbrug og Fødevarer	Skatteregler for selvstændige
15	Betina Hagerup	Økonomi- og Erhvervsministeriet	
16	Kasper Lindgaard	Økonomi- og Erhvervsministeriet	
17	Rune Rathsach Andersen	Økonomi- og Erhvervsministeriet	
18	Rikke Kargaard Christensen	Beskæftigelsesministeriet	
19	Annette Christiansen	Beskæftigelsesministeriet, Arbejdsmarkedsstyrelsen	
20	Charlotte Hvid Olavsgaard	Beskæftigelsesministeriet, Pensionsstyrelsen	
21	Christian Liebing	Finansministeriet	
22	Kristina Birkegård Pedersen	Finansministeriet	
23	Simon Kjær Poulsen	Skatteministeriet	
24	Benjamin Bødtker	Skatteministeriet	
25	Susanne Kofoed Hansen	Økonomi- og Erhvervsministeriet, Erhvervs- og Selskabsstyrelsen	
